

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Bagamér határának helynevei

(Szakdolgozat)

Témavezető: dr. Tóth Valéria
egyetemi adjunktus

Készítette: Jelinek Judit
V. magyar

Debrecen

2011

Tartalom

1. Bevezetés.....	2
2. Helynevek nyelvi elemzése.....	5
3. Funkcionális-szemantikai elemzés.....	6
4. Lexikális-morfológiai elemzés.....	18
5. Történeti elemzés.....	24
6. Összegzés.....	30
7. Irodalom.....	31
8. Szótár.....	34
9. Melléklet.....	58

I. Bevezetés

1. Bagamér település története és nevének eredete

Bagamér az Érmellék és a Nyírség határán, Hajdú-Bihar megye északkeleti részén fekszik, a román határ mellett, Debrecentől megközelítőleg 34 km-re. A határmenti nagyközség Álmosd és Vámospércs között helyezkedik el.

A településről az első írásos nyom 1281-ből származik (*Bogomer* néven említik a falut). Ekkoriban a Gutkeled nemzetség tulajdonában volt, a nemzetség volt az alapítója és az első tulajdonosa is egyben. A XIV. századtól káptalani birtok, ekkor már volt temploma a falunak, amelyet csak 1877-ben bontottak le. A török időkben a falu elnéptelenedett, csaknem teljesen elpusztult. A Bocskai szabadságharc után viszont lassan talpra állt. A XVII. században már viszonylag népes településnek számított az ezernél is több lakosával, hiszen 1611-ben Báthory Gábor a hajdú vitézeinek adományozta, inentől a kis hajdúvárosok sorába lépett. 1711 után a hajdúk elveszítették szabadságukat, majd 1713-tól Bagamér ismét a váradi káptalan birtoka lett. A második világháború is rányomta a bélyegét a falura, néhány határrésznev is ennek az emlékét őrzi. Ettől kezdve a közlekedési vonalak is megváltoztak, ezelőtt Bagamér Bihar vármegye része, az érmihályfalvai járáshoz tartozott (vö. DVORZSÁK 1893: 103).

Nevezetességei között kell megemlíteni a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet területét (300 ha), mely a Kék-Kálló völgyben található. Számos védett növényt és állatot láthatunk itt. A botanikai értékek között megemlítendő az ezüsthársak (Rétalj), a kököszin és a nőszirm (Malom-gát), továbbá az általános iskola területén található két numíbiai fenyő, illetve a fehér nyárfák utolsó három példánya (Takó, Négy-nyárfa). A szőlőtermesztésnek két évszázados hagyománya van a területen, a bort a zártkerti szőlőben tartják, a hagyományos pajták és pincék pedig még mindig láthatóak az Öreg-szőlőben, Kis-szőlőben és a 100 éve betelepített Új-szőlőben. Bagamér híres a tormájáról, a tormatermesztésnek egy évszázados hagyománya van.

A *Bagamér* név szláv eredetű személynévből alakult magyar névadással. A szláv személynévi névadás germán névadással mutat hasonlóságot, például mindkettő kedvelte a harcias, romantikus, szentimentális nevek használatát, melyek nagy többsége összetett név.

A kételemű nevek általában *-mir* (béke) vagy *-slav* (dicsőség) utótagúak, ezt bizonyítják a *Bogumir*, *Boguslav* névformák, melyekben a *bogu* előtag 'isten' jelentésű lexéma. A *Bagamér* településnév tehát szláv személynévből keletkezett, pusztai személynévi helynévadással, mely csak a magyarokra jellemző a Kárpát-medencében. A település lakói (és valószínűleg a név viselői is) magyarok voltak. A név jelentése 'isten békéje' (lásd mindehhez KÁLMÁN 1989: 33-4).

Bagamér személynévi eredetére már az Árpád-korból ismerünk példát: 1260/1367: *Bagamerius*, 1300: *Bagamery*, 1244: *Bogomerius*, 1274: *Bogamerius*, 1295: *Bogumerius* (vö. ÁSz. 81-2), családnévi előfordulása 1475: *Bagamery*, 1481: *Bagamery*, 1523: *Bagameery* (vö. RMCsSz).

2. Elpusztult települések Bagamér határában

A falu határában számos település volt, ezek azonban elnéptelenedtek és elpusztultak. *Györgyegyháza* is egy elpusztult település, emlékét csupán néhány külterületi név őrzi, ezek a *György-ér*, *Györgyéri út*, *Györgyei-kút*, *Györgyei út* kétrészes névalakulatok, illetve a *Pusztatemplom* és *Templom-hegy* nevek is. Ez utóbbiak ma egy félkör formájú erdős földdarabot jelölnek meg, ahol a templom néhány téglája még most is látszik. A templom helyén lévő földet nem lehet használni, a fák sem nőnek ezen a részen. A település Bihar vármegyéhez tartozott. Neve a *György* személynév és az *egyház* 'templom' jelentésű (TESz.) lexemával keletkezett metonimikus névalakulással. A birtokos személyjeles forma lehet párhuzamos alakulás, vagy bővülés eredménye. Nevének alakulását a következő adatok mutatják: 1374: *Giurgehaz*, XIV.: *Gurgedhasa*, 1402: *Gewrgeghaz*.

A település határában további *György*-féle helynevek, településnevek is adathozhatók a középkori forrásokban. Ezek a névalakulatok föltehetően azonosíthatók a *Györgyegyháza* denotációjával.

A *Györgyfölde* névvariáns például a *György* személynév és a *föld* 'megművelt terület' jelentésű birtokos személyragos földrajzi köznévi összekapcsolódásaként jött létre, s első előfordulása: 1543: *Gergfelde*.

A *Györgytelke* névforma a *György* személynév és a *telek* birtokos személyragos földrajzi köznév kapcsolataként magyarázható, első adatait a XIV. században találjuk: 1327/469: *Gyorgteluky*, 1332: *Gyurgteluke*.

A *György* vagy *Györgyi* névforma tűnik mind közül a legrégebbi alaknak: 1292: *Georgy*. Az is elképzelhető, hogy ez a név csak a *Györgyfölde* és *Györgytelke* nevek fordítása (lásd mindehhez bővebben RÁCZ A. 2007: 116-7).

II. A helynevek elemzése

A helynevek nyelvi analíziséhez több elemzési modell készült, ezek számos lehetőséget nyújtanak a névrendszer leírásához, de egy egységes rendszerezési eljáráshoz kevésbé szolgálhatnak alapul. Ezért választottam azt a leírási modellt, amit HOFFMANN ISTVÁN készített (1993/2007), ez ugyanis lehetővé teszi a névvizsgálati szintek elkülönített vizsgálatát éppúgy, mint azok egymáshoz való viszonyítását.

A névadás egy már meglévő minta alapján történik, ez a folyamat egyszerre motivált és önkényes. Motivált, hiszen a hely sajátosságai fejeződnek ki a nevekben, a névadó ezek közül választ egyet, így tehát önkényes is. A helynevek és a valóság ismeretelméleti kategóriáinak kapcsolatát a funkcionális-szemantikai elemzéssel lehet leginkább megközelíteni. A névadási minta határozza meg a névszerkezetet, a névtípust és magát a nevet is. A helynevek is nyelvi jelekből épülnek föl, minden funkcionális kategóriához tartozik lexéma. Ezeket a nyelvi kifejezőeszközöket a lexikális-morfológiai elemzés vizsgálja. A két szint között állandó feszültség van, a funkcionális kategóriákhoz új nyelvi szerkezetek kapcsolódnak. Ezekkel a keletkezési és változási folyamatokkal a történeti elemzés foglalkozik. Feltárja az új nevek keletkezését és azt, hogy a már meglévő nevek változását okozó nyelvi és nyelven kívüli tényezők hogyan alakítják át a funkcionális és a lexikális-morfológiai modellek kapcsolatát (lásd mindehhez HOFFMANN 1993/2007: 9-43).

Bagamér határnevei HOFFMANN ISTVÁN felosztása alapján különféle helyfajtacsoportokba sorolhatók, így tehát vizek, szántóföldek, gyümölcsösök, szőlők, legelők, erdők, vágások és irtások neveire egyaránt nyújt példát a névállomány. A legnagyobb elemszámú csoportot a szántóföldek nevei alkotják, a névkorpusz 34%-át teszik ki. Az idetartozó elemek között fordulók, tagok, dűlők nevei egyaránt előfordulnak.

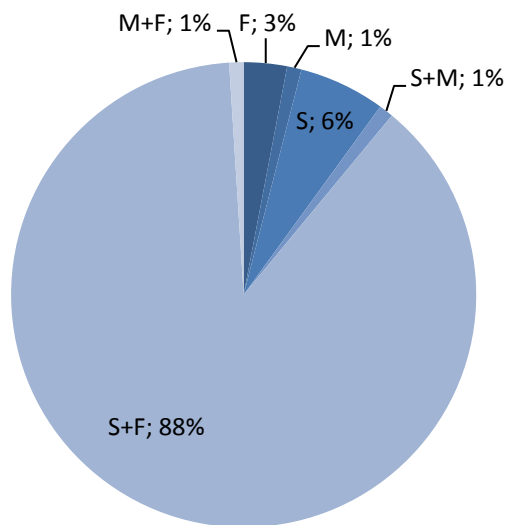
1. Funkcionális-szemantikai elemzés

A funkcionális-szemantikai elemzés célja az, hogy bemutassa a névadás motívumait, illetve feltárja a nevekben megtalálható szemantikai kategóriákat, azaz rávilágítson arra, hogy az adott denotátum mely sajátosságai fejeződnek ki a névben. A szemantikai analízis tehát a névadás szemléleti alapjául szolgáló modellfajták számbavételét jelenti. Ezek nem nyelvi osztályok, hanem azok a dolgok, amelyeket az ember ismer, illetve felismer, és ezek fejeződnek ki egyféle sajátosságként a névben. A HOFFMANN-féle helynévtipológia alapján minden névadás szemantikailag tudatos és motivált, erre épül a dolgozat is. A név funkcionális-szerkezeti elemzése a fentiek alapján tehát nem más, mint a helynév nyelvi jelként való interpretálása, amelynek során természetesen figyelembe kell vennünk a jelentést is (vö. HOFFMANN 1993/2007: 53). Az elemzés során csak azokat a mozzanatokat vehetjük figyelembe, amelyek nyelvileg megjelennek, illetve kifejeződnek a névben.

Először tisztáznunk kell néhány alapvető fogalmat. A funkcionális elemzés egyik meghatározó eleme a névrész. Névrésznek nevezzük a név minden olyan egységét, amely a névkeletkezés szituációjában a megjelölt denotátummal kapcsolatos bármiféle szemantikai jegyet kifejez (vö. HOFFMANN 1993/2007: 54). Nem feltétlen tartozik névrészi funkció a helynév minden egyes lexémájához. A névrészeket ugyanis tovább bonthatjuk névelemekre. A névelem a helynévben szereplő lexémákat és a toldalékmorfémákat takarja, ami azonban majd a lexikális elemzésnél lesz fontos.

A helynevek funkcionális-szemantikai analízise azt mutatja, hogy a magyar helynévállomány egy- és kétrészes nevekből áll (vö. HOFFMANN 1993/2007: 61). Ezek a névstruktúrák aszerint különülnek el, hogy egy adott névben egy vagy két funkcionális jegyet tartalmazó névrész van-e. Egyrészes név a *Bikaistálló* vagy *Kanális*, hiszen egyetlen funkció fejeződik ki benne: a hely fajtájának a megjelölése. Kétrészes név viszont az *Öreg-szőlő*, amely 'az a szőlőskert (1), amely a legrégebbi (2)' szemantikai szerkezettel írható le. Az általam feldolgozott nevek túlnyomó része kétrészes helynév (ez a névalakok 90%-át jelenti), az egyrészes helynevek száma csekély (mindössze 10%).

A helynevek névrészeinek funkcióit a HOFFMANN-féle elemzési modell felhasználásával fogom bemutatni. Elsősorban fontos annak a megállapítása, hogy a névrészek mit fejezhetnek ki. Állhatnak egyrészt fajtajelölő funkcióban (amit F szimbólummal jelölhetünk), megnevező funkcióban (M szimbólummal jelölve), valamint sajátosság-funkcióban (S); s ezek a névrészfunkciók a kétrészes nevekben egymással is összekapcsolódhatnak (legfőképpen S+F, illetve S+M névszerkezeteket eredményezve, ritkán előfordulhat azonban M+F kombináció is).

1. ábra: A határnevek névszerkezeti típusainak megoszlása

1.1. Fajtajelölő funkció

A fajtajelölő névrészfunkció annak a denotátumtípusnak a megjelölését szolgálja, amelybe a név által jelölt hely tartozik, azaz meghatározza a hely fajtaját. Ezt a szemantikai szerepet földrajzi köznevek töltik be lexikális szinten. Fajtajelölő szerepben álló névrésszel egyrészes helynevekben éppúgy találkozunk (*Rét*), mint kétrészes nevek utótagjaként (*Paraszt-rét*, *Massza-föld*).

Az egyrészes nevekben ezt a névrésszerepet csupán a *Kanális*, *Legelő*, *Rét* stb. nevekben találjuk meg, melyek közül a *Legelő* olyan helyet jelöl, ahová rendszeresen hajtják ki legelni az állatokat. A *Rét* egy mélyebb fekvésű terület, melynek egy része szántó. A *Kanális* a György-ér és egy másik ér találkozása. Idetartoznak még az *Erdő*, *Forduló*, *Határ*, *Hegyek*, *Liget* nevek is. A fajtajelölő névrészfunkciót magukon

hordozó nevek között kevesebb egyrészes név szerepel, mindössze a nevek 3%-a tartozik ide.

A fajtajelölő funkció tipikus előfordulását a kétrészes nevek második névrészeként találjuk meg. Összekapcsolódhat sajátosságfunkciót kifejező névrésszel (S+F kombinációt alkotva), ebbe a csoportba sorolható a névállomány legtöbb eleme. Előfordul például vizek neveiben (Csonkafűz-*forrás*, György-*ér*, Piheni-*tó*), kiemelkedések (Kókai-*hegy*, Lóhalál-*hegy*, Macska-*domb*), határrészek, rétek, legelők, erdők (Pércsi-*határ*, Román-*határ*, Cigány-*rét*, Paraszt-*rét*, Liba-*legelő*, Újszőlői-*legelő*, Káptalani-*erdő*, Babósi-*erdő*, Árva-*dűlő*, Bolhás-*dűlő*, Pipás-*dűlő*), utak (Barackos *út*, Tilos *út*), földek, lakóhelyet jelölő földrajzi köznevek (Ács-*tanya*, Csete-*ház*) stb. neveiben. Második névrészként a leggyakoribbak az *-út*, *-dűlő*, *-rét*, *-hegy*, *-tag* földrajzi köznevek, például: Ábrányi-*út*, Álmosdi-*út*, Ármós-*dűlő*, Bolya-*dűlő*, Csalános-*rét*, Komlódi-*rét*, Csalános-*hegy*, Diós-*hegy*, Pap-*tag*, Erős-*tag*. A kétrészes nevek 98%-ában az utótag fajtajelölő szerepben áll.

Fajtajelölő szerepben álló név összekapcsolódhat megnevező funkcióban álló névrésszel is (M+F szerkezetű neveket hozva létre), az idetartozó elemek száma azonban csekély. De itt említhetjük meg például a *Csák-puszta* helynevet, amely az elsődleges *Csák* puszta személy- vagy nemzetségnévi településnévből alakult.

1.2. Megnevező funkció

A megnevező névrészfunkcióban lévő névrész mindig magát a helyet nevezi meg, itt mindig valódi helynév áll. Megnevező szerepben álló névrészeket egyrészes helynévként (M szerepű helynév: *Daváj*) éppúgy találunk, mint kétrészes nevek utótagjaként (S+M struktúrával: Kék-*Kálló*, Nagy-*Csák*), ez a szerep ugyanakkor előtagként is előfordul (M+F szerkezetű neveket eredményezve: például *Csák-puszta*).

Az egyrészes nevekben megnevező funkcióban kizárólag a jövevénynevek állhatnak. (Az idegen eredetű nevek azért kerülnek ebbe a csoportba, mert a magyar nyelvbe való átkerülésükkor kizárólag megnevező funkcióval bírtak.) Ebbe a csoportba kevés elem tartozik: a nevek mindössze 1%-a. Biztosan ebbe a kategóriába sorolható a *Daváj* név. A *Daváj* névhez tartozó terület valaha a káptalan földje volt,

1945 után ezt is betelepítették. A név eredete orosz, a szó jelentése „gyerünk” (vö. Bagaméri Krónika 2007: 23).

A megnevező funkció tipikus előfordulását a kétrészes nevek második tagjaként találjuk meg (amit S+M szimbólummal jelölhetünk), például: Kis-*Kekenics*, Nagy-*Kekenics*, Kék-*Kálló*, Nagy-*Csák*. A Kis-*Kekenics* a Kekenics hegy kisebbik részére utal, a Nagy-*Kekenics* pedig értelemszerűen a hegy nagyobbik felét nevezi meg. A Kék-*Kálló* pedig az ér vízének színéről kapta a nevét. Régen nem használták ezt a kifejezést, Kanálisként volt ismeretes az emberek között. Ma már ez a hivatalos neve, amióta tájvédelmi körzetté nyilvánították az egész területet. (A teljes terület neve: Kék-Kálló-völgy). Ez a csoport is kevés elemszámú, mindössze 1%-ot tesz ki.

Megnevező szerepben áll a névrész akkor is, ha egy már meglévő helynév alakja kiegészül egy utótaggal a denotatív jelentés megváltozása nélkül: a *Kökényes* név önmagában sajátosságfunkciót tölt be, a hely természetes növénytakarójára utal, így tehát S szimbólumot kap. A *hegy* utótaggal kiegészülve viszont egy M+F szerkezetű nevet hozhat létre: *Kökényes-hegy*. Az eredeti sajátosságfunkció természetesen nem veszett el a második név esetében: 'az kiemelkedés (1), melyet kökénybokrok nőttek be (2)' formában adható meg a szemantikai tartalma. Az ilyen neveket ezért sokkal inkább tarthatjuk S+F szerkezetűnek. A ténylegesen M+F szerkezetet mutató nevek száma elenyésző, mindössze a *Csák-puszt*a helynév tartozik ide biztosan.

1.3. Sajátosságfunkció

A sajátosság névrészfunkció a hely valamely sajátosságára utal, tehát valamilyen tulajdonság fejeződik ki a denotátumban. A hely sajátosságát kifejező névrészfunkciók szemantikailag igen sokfélék (vö. HOFFMANN 1993/2007: 59).

Előfordulhat egyrészes helynévként (*Barackos*, *Kökényes*), az idetartozó elemek száma csekély, ami névállomány 6%-át jelenti. Egyrészes helynevekben gyakran a hely növényvilága (mint sajátosság) fejeződik ki (*Barackos*, *Csalános*, *Csicsókás*, *Csonkafűz*, *Kökényes*, *Nyárfás*, *Somos*, *Tökös*), ugyanígy az állatvilág (*Csukaugró*), illetve a név utalhat a hely birtokosára (*Ács*, *Csák*), a hely méretére (*Massza*, *Ötvenes*, *Vakarítás*), esetenként a hely anyagára (*Vaskapu*, *Vasút*).

Jóval gyakoribb kétrészes nevek első tagjaként való előfordulása (*Nagy-sárgödör*, *Fehér-híd*), ezen belül két típust választhatunk szét attól függően, hogy a névrész utótagja milyen szerepet tölt be, például a *Fehér-híd* (ezt S+F szimbólummal jelöljük, hiszen az utótag fajtajelölő szerepű), ebbe a névszerkezeti típusba tartozik a legtöbb név, a névállomány 87%-a S+F szerkezetű. Ezzel szemben a *Nagy-Ács* névszerkezetét S+M szimbólummal kell jelölni, mert az utótag megnevező funkcióban áll. Ez a típus jóval ritkább, a nevek 3%-a írható le ezzel a szerkezettel. Sajátosságfunkciójú elem nem szerepelhet utótagként a helynevekben.

Az alábbiakban csoportonként, részletesen mutatom be a sajátosságfunkcióban szereplő neveket. Az elemzéskor figyelembe kell vennünk, mi motiválta a névadót. Tehát a névrészszerep megállapítása természetesen a névadáskori helyzethez viszonyít (vö. HOFFMANN 1993/2007: 60). Például a *Repce-tábla* előtagját akkor is a növényzetre utaló funkcióban kell tárgyalnunk, ha ma már nem természetnek ott repcét. Tehát a névadási motivációt kell figyelembe vennünk, ezért szükséges ismerni a névadási körülményeket, melyek egyértelművé teszik a név eredetét. Erre persze sok esetben csak következtetni tudunk.

1.3.1. A névrész a hely valamely külső tulajdonságára utal

a.) A hely méretére utalnak az egyrészes *Massza*, *Ötvenes*, *Vakarítás* helynevek, illetve a kétrészes *Kis-józan-hegy*, *Kis-Kekenics-hegy*, *Kis-mező*, *Kis-szőlő*, *Magasfigyelő*, *Mély-úthát*, *Nagy-erdő*, *Nagy-Kekenics-hegy*, *Nagy-sárgödör*, *Nagy út*, *Száz-istálló* nevek.

Az egyrészes nevek itt is kevés elemszámmal bírnak, mindössze 21%. A *Vakarítás* jelentése nagyon kicsike (vakarék = pici) terület, egy kis kiterjedésű rétet jelöl. Az *Ötvenes* arra utal, hogy a hely mindössze ötven állat befogadására képes. A *Massza* egy hatalmas földterületet jelöl, valamikor egy birtokosa volt, aki később eladogatta parcellánként. Állítólag egy tag belőle kétezer hold (vö. Bagaméri Krónika 2007: 26).

A kétrészes helynevek első névrésze utal a hely méretére, leggyakoribb előtagok ebben a kategóriában a *kis*, *nagy* melléknevek. A *Kis-Józan-hegy* a *Józan-hegy* kisebbik részére utal, ugyanígy elemezhetjük a *Kis-Kekenics-hegy* nevű helyet, továb-

bá a *Nagy-Kekenics-hegyet*. A méret két (vagy több) hely egymáshoz való viszonyítását fejezi ki, például: a *Nagy-erdő* nyilvánvalóan egy nagy, fával beborított területet jelöl, az első névrészben szereplő *nagy* ebben az esetben arra utal, hogy a többi erdőhöz képest mekkora. A *Kis-mező* nevű területet felosztás után nevezték el, mert kis parcellákra vágták föl, ezek a kis darabok szolgálták a megnevezés alapjául. A *Magas-figyelő* egy 50 m magas építmény, melyet magyar katonák építettek a '30-as években. A *Nagy-sárgödör* egy mélyedés, melyben régen víz volt, később azonban elposványosodott – innen ered a név. A *Százás-istálló* nevében az első rész az építmény befogadási kapacitására vonatkozik, azaz nagyjából száz jószág tartására alkalmas.

b.) A hely egyik részének formája, alakja szolgált a következő helynevekben a névadás alapjául: *Bodonos-kút*, *Kas-dűlő*, *Kosár-hegy*, *Pipás-dűlő*, *Vonal-árok*. Valamennyi kétrészes, a névadási motivációt minden esetben a helynevek első névrésze hordozza.

A *Bodonos-kút* egy forráskút, mely a tartályának bodon (=bödön) formájáról kapta a nevét. A *Kosár-hegy* egy szakasztó kosár alakú nagyobb kiemelkedés neve. A *Pipás-dűlő* alakját a trianoni határ alakította ki, személyes érdekeltségek miatt került egy majdnem derékszögű ív a határvonalba, ez motiválta a névadást. A *Vonal-árok* egy mesterségen létrehozott egyenes nyiladék.

c.) A hely vagy térszíni forma anyaga volt a meghatározó az alábbi nevek megalkotásakor: *Köves út*, *Sár-gödör*, *Vályog-gödör*. Valamennyi név kétrészes, a hely sajátosságára az első névrész utal. A *Köves út* a külterületre eső leaszfaltozott út neve. A *Vályog-gödör* egy agyagos mélyedés neve, ahová később cigányok jártak téglát égetni.

d.) Egyes esetekben a helyeket színükről különböztették meg, és ez szolgált az elnevezés alapjául a *Fehér-híd*, *Fekete-föld*, *Fekete-híd* nevekben, mindegyike kétrészes. A *Fehér-hídat* gyakran lemeszelték, így már messziről lehetett látni. A *Fekete-föld* a kiváló termőföldek összefoglaló neve, színe pedig éppen a jó minőség miatt sötét.

1.3.2. A névrész a hely valamely belső tulajdonságára utal

Ebben a kategóriában a hely belső, elsősorban nem érzékeléssel felfogott jegyek szolgálták a névadás indítékául, úgy mint például az állapot, a mozgás (általában vízé) a kor vagy a funkció, a hely kialakulása.

a.) Névadási szempont lehet tehát a helyek kora, ahogyan ezt például az *Öreg*-kert, *Öreg*-szőlő, *Új*-híd, *Új*-kút, *Új*-szőlő nevekben látjuk. Mindegyik kétrészes, a sajátosságfunkciót az első névrész tölti be. A kor szintén viszonyítás kérdése – ahogyan a méret is – az *Öreg*-szőlő vagy másik nevén az *Öreg*-kert például a legrégebben telepített szőlő, míg az *Új*-szőlő a legkésőbb telepített (azaz a legfiatalabb) szőlő. Az *Új*-híd (a *Fehér*-híd másik neve) a legújabb híd, mely 1940 táján épült.

b.) Az hely működésére, funkciójára utalnak a *Gulyaállás*, *Kenderáztató* egyrészes nevek, illetve a *Csorda*-kút *Csorda*-pihenő, *Gulya*-kút, *Kereszt*-fasor, *Piheni*-tó, *Szénás*-kert, *Tégla*-gödör, *Tilos* út, *Védő*-erdő, *Vontató*-hegy kétrészes nevek előtagjai.

A *Gulyaállás* valamikor a szarvasmarhák tartására szolgált. A *Kenderáztató* nem csupán egyetlen területet jelöl, ugyanis így neveznek minden olyan helyet, ahol régebben kendert áztattak, ma már nincs meg ez a szerepe. A *Csorda*-kút, illetve a *Gulya*-kút a marhák itatására szolgál. A *Kereszt*-fasor választóvonal Álmosd és Bágamér között, a két falu határát keresztező fasort nevezték így. A *Piheni*-tó kisebb kiterjedésű állóvíz, itt pihentették vagy gyülekeztették a kihajtott állatokat. A *Tégla*-gödör (más néven *Vályog*-gödör) egy agyagos terület neve, ahová a cigányok jártak téglát égetni. A *Tilos* út a káptalan birtokában volt, ő azonban többször tiltottá nyilvánította, hogy mások ne járassanak rajta. A *Vontató*-hegyet a nagy homok miatt nehéz volt átszelni, ezért egyszerre több igavonó állatra volt szükség, ha valamit el akartak vontatni vagy át akartak vinni.

c.) A névből következtetni lehet arra, hogyan jött létre a hely. A hely kialakulása, eredete mint funkció jelenik meg a *Törés* egyrészes, az *Égett*-vágás kétrészes nevekben. A *Törés* olyan helyet jelöl meg, amelyet feltöréssel tettek alkalmassá szántóföldként való használatra. Az égetés szintén talajműveléssel, erdőirtással kapcsolatos eljárásként használatos.

1.3.3. A névrész a hely viszonyát fejezi ki valamilyen külső dologhoz

A.) A külső dolog, körülmény, ami a nevekben kifejeződhet: az ott élő növényzet, állatvilág, az ott lévő épület és tárgy, illetve itt tárgyalhatjuk azokat a névformákat is, amelyek névadási motivációja valamilyen esemény volt.

a.) Az ott élő növényzetről kapták a nevüket a következő egyrészes nevek: *Csonkafűz*, *Barackos*, *Csicsókás*, *Kökényes*, *Somos*, *Tökös*, *Nyárfás*. Az itt említhető kétrészes nevek pedig az alábbiak: *Barackos-kút*, *Barackos út*, *Csalános-hegy*, *Csalános-rét*, *Diófás-dűlő*, *Diós-hegy*, *Epres-dűlő*, *Epres-út*, *Kender-föld*, *Kökényes-hegy*, *Macska-domb*, *Nyárfás-kút*, *Repce-tábla*, *Sajtos-geringye*, *Szilfa-dűlő*, *Szilfás-dűlő*, *Szőlős-kert*, *Virág völgye*.

Ennél a kategóriánál valójában a természet motiválja a megnevezést, a nevek ugyanis arra utalnak, hogy milyen az adott helyen a természetes növényzet, vagy miféle növényeket termeltek ott. A *Barackos út* és a *Barackos-kút* a hajdani gyümölcsösről kapta a nevét. A *Csalános-hegy* és *Csalános-rét* ugyanazt a területet jelzik, nevüket az ott aljnövényzetként elterülő csalán „erdőről” kapták. A *Diófás-dűlő* és a *Diós-hegy* természetesen az ott lévő diófákról lettek elnevezve. Az *Epres-dűlő* a hozzávezető két sor eperfáról kapta a nevét. Az *Epres út* legfeljebb 1 km hosszú útszakaszát nagyon öreg eperfák szegélyezik. A *Kender-földön* egykor kendert termesztettek, később azonban már konyhakertként funkcionált. A *Kökényes-hegy* egy kökénybokrokkal benőtt lankás terület neve. A *Macska-domb* elnevezés a helyiek által macskatökének nevezett növényről kapta nevét. A *Repce-tábla* egy olyan földdarabot jelöl, amelyben az uraság repcét termelt. A *Sajtos-geringye* (ma már nem élő név) az ott termő papsajtokról lett elnevezve. A *Szilfa-dűlő* az országút melletti szilfákról kapta nevét, e terület másik neve még *Szilfás-dűlő*. A *Virág völgye* egy kis gödör az erdőben, melyet benőtt az erdei gyöngyvirág.

b.) Nem csupán a növényzet, hanem az ott élő állatvilág is hatással lehet a névadóra, így a következő helyek az ott élő állatokról kapták a megnevezésüket, például a *Rókalyuk* egyrészes név, illetve a *Bolhás-dűlő*, *Daru-dűlő*, *Farkas-domb*, *Bagoly-vár*, *Daru-lapos*, *Liba-legelő*, *Farkas-hegy*, *Farkas-völgy*, *Libák pihenője*, *Szarvas-hegy*, *Varjú-szoros* kétrészes helynevek.

A *Rókalyuk* arra utal, hogy a területen sok lehetett a rókakotorék. A *Bagoly-vár* egy olyan épület, melyet baglyok laktak, mikor a ház elhagyatottan állt. A *Bolhás-dűlő*be valamikor sertéseket hajtottak ki, általuk pedig annyi bolha terjedt el, hogy a környező épületeket sem lehetett megközelíteni. A *Daru-dűlő* vagy másként a *Daru-lapos* elnevezés az oda leszálló madarak emlékét őrzi. A *Farkas-domb* a XX. század elején ott tanyázó farkasokról kapta a nevét, ahogyan a *Farkas-hegy* is, a két névforma azonban különálló területet jelöl. A *Varjú-szoros* az erdő egy távolabbi részén található, ahol rengeteg varjú ütött tanyát (egy fán akár 30 fészek is lehet), innen származik az elnevezés.

c.) A névadási motiváció nem egyszer egy olyan esemény, ami az adott a helyen történt. Az *Internált-vágás*, *Lóhalál-hegy*, *Malvin* kútja kétrészes nevek egy-egy esemény emlékét őrzik.

Az *Internált vágás* nem túl régi elnevezés, eredete a második világháborúhoz köthető, ugyanis ideszállították (1946-47) fát vágni az internáltakat (az egykori urakat, grófokat stb.). A *Lóhalál-hegy* egy nagy, meredek kiemelkedés. Több ló szakadt meg, mert nem bírta felvinni a szekeret. *Malvin* kútja egy zsidó lányról kapta nevét, aki öngyilkos lett: belevetette magát ebbe a kútba.

B.) Az alább bemutatandó helynevekben a hely viszonyát láthatjuk kifejeződni valamilyen személyhez; leginkább a hely birtokosához, használójához, illetve az ott élő emberekhez, csoportokhoz.

a.) A tulajdonosról vagy használóról elnevezett helyek kategóriája az egyik leginkább gyakori szemantikai típus (a névállomány egyharmada ide sorolható), ide tartoznak a következő egyrészes névformák: *Ács*, *Ácsé*, *Csák*, *Erdészlak*.

A birtokosi viszony többféleképpen fejeződik ki a nevekben. Például az egyrészes neveknél lehet pusztá személynév, mint az *Ács*, *Csák*, illetve *-é* birtokjellel ellátott személynév, mint az *Ácsé*. A kétrészes neveket több különböző szempont alapján csoportosíthatjuk. Azonos szemantikai tartalom jelöletlen (*Árva-dűlő*) és jelölt formában (*Árvák-földje*) is kifejeződik. Pusztá személynévhez kétféleképpen kapcsolódhat utótag, így alkothatnak jelöletlen birtokos jelzős szerkezetet, mint *Ásztai-kút*, *Balázs-gát*, *Bunyitai János-pihenő*, *Csete-ház*, *Dandé-dűlő*, *Dandé-tanya*, *Dorogisor*, *Erős-tag*, *Fényes-kisasszony-tag*, *Fényes-tag*, *Fisch-tanya*, *Fodor-tag*, *Gyarma-*

ti-föld, Gyenge-dűlő, Gyula-tag, Ilona-telep, Kapitány-figyelő, Kapitány-hegy stb., vagy alkothatnak jelölt birtokos jelzős szerkezetet is, amit például az *Ármós nyiladéka, Bagi sűrűje, Brém Lőrinc nyiladéka, Kisasszonyok tagja, Kis Endre dűlője* stb. helynevekben tapasztalhatunk.

A kétrészes nevek előtagja többnyire tehát puszta személynév, leginkább vezeték-név, ahogyan ez a *Lakatos-dűlő, Kóti-dűlő, Kis-tag, Kocsis-tag, Kókai-ház, Kókai-hegy, Kókai-kút Lemberg-el-tanya, Szilágyi-ház, Szűcsné-föld* nevekben is megmutatkozik. De gyakori a vezetéknev és a keresztnév kombinációja is, például: *Kis Endre dűlője, Kis Pál féle tanya, Kis Pál-nyiladék, Szilágyi Karcsi-erdészlak, Szűcs András földje, Szűcs András dűlője, Szűcs András kútja*. Mindössze egyetlen példát találunk arra, hogy keresztnév tölti be ezt a névrészfunkciót: *Ilona-telep*.

Nem csupán személynevek szerepelhetnek kétrészes nevek előtagjaként. Előfordul ilyen szerepben méltóságnév (*Kisasszony-tag*), foglalkozásnév (*Jegyző földje, Pap-tag, Süket bíró földje*), csoportok, közösségek neve (*Szegények útja, Község erdeje*), intézménynév (*Major-tanya, Egyház földje, Káptalan erdeje*).

Ennél a csoportnál viszonylag nehezebb dolgunk van, hiszen egyes esetekben nehéz eldönteni, hogy a helynévben feltüntetett nevek a terület birtokosát vagy a használóját jelölik-e meg. Bizonyos esetekben teljesen egyértelmű, hogy kizárólag a használóról van szó: *Zsellér-föld, Paraszt-rét* stb.

b.) Nem csupán a birtokosok szolgáltak névadási motivációként, egyes helyek az ott élő emberek, embercsoportok után kapták a nevüket, ezt tükrözik a *Cigány-rét, Szénégető cigányok* tábora kétrészes helynevek is. Az ide besorolt nevek olyan területeket jeleznek, ahol bizonyos emberek vagy embercsoportok elkülönülve éltek. A falu esetében ezek az emberek cigányok voltak. A *Cigány-rét* az ott átmenetileg letelepedő vagy kereskedő cigányokról kapta a nevét. A *Szénégető cigányok* táboraként a XIX. század végén létezett szénégető helyet nevezték meg, ahol tölgyfát is termeltek ki, és a cigányok ebből égették ki a szenet.

1.3.4. A hely valamely más helyhez való viszonyát kifejező névrészek

a.) A hely egyik részére utalnak a Szőlő *alja*, Fehér templom *csúcsa*, Somos *alja* kétrészes helynevek.

b.) A hely pontos elhelyezkedésére utaló neveket további alcsoportokra lehet bontani. A határban számos kút, erdő (*Babósi-erdő*, *Újszőlői-erdő*), legelő (*Somosi-legelő*) és szőlő (*Hegyeki-szőlő*) található, hogy pontosan lehessen lokalizálni, melyikről van szó, előtagja annak a területnek a neve, amin fekszik, vagy amelyik közelében található. A *-kút* utótagú nevek közül a *Somosi-kút* név például 'azt a kutat jelöli (1), amely a Somos területén fekszik (2)', hasonlóképpen lehet elemezni *Cserepesi-kút*, *Diós-kút*, *Daru-kút*, *Fordulós-kút*, *Györgyei-kút*, *Laposi-kút* neveket.

A *Határ-dűlő*, *Határszéli-dűlő*, *Laposi-dűlő*, *Hegy-ház*, *Kismezői-dűlő*, *Mélyútháti-dűlő*, *Törési-tanya*, *Csonkafűz-tanya* nevű helyek nem a tulajdonosukról vagy használójukról kapták a nevüket, hanem arról a tájrészről lettek elnevezve, amelyiken fekszenek. A *Ligeti-tanya* 'azt a telepet jelöli (1), ami a Ligetben található (2)'. Ugyanígy elemzendő a többi név is.

c.) Az irány megjelölése szemantikai tartalmat fejezik ki a *Debreceni út*, *Diószegi út*, *Gyulatagi út*, *Kisábrányi út*, *Nyírábrányi út*, *Székelyhídi út*, *Újlétai út* nevek. Az előtag gyakran egy környező település neve (*Székelyhíd*, *Újléta* stb.), utótagjuk pedig az *-út* földrajzi köznévi. A *Kenézi út* 'azt az utat jelöli (1), ami Érkenéz felé vezet (2)'.

d.) Egy közelebbi település vagy bármely más lakott terület a megnevezés alapja az *Álmosdi-határ*, *Pércsi-határ*, *Román-határ* kétrészes nevek esetében. Az előtag lehet a szomszédos települések neve (*Álmosd*, *Vámospércs*), ami a *-határ* utótaggal kapcsolódik össze. Azt a területet jelölik, ahol két település széle, választóvonal van. (ÉrtSz.). A *Román-határ* két ország választóvonalát jelöli.

1.3.5. Többféleképpen értelmezhető és kategorizálhatatlan nevek

A helynévállomány tartalmaz néhány olyan nevet, amelynek eredete bizonytalan (*Barca*), vagy teljesen ismeretlen (*Muzsdaj-hegy*). Bizonyos esetekben több névadási

motiváció is szóba kerülhet (*Babós*), azonban egyes neveknel semmilyen adat nem áll rendelkezésünkre a névadási motivációk feltárásához (*Kekenics*).

A *Barca* a volt termelőszövetkezet területe, ahol állattartó telep, gépműhely és központi iroda működik. Nevének eredete ismeretlen. Egyes feltételezések szerint személynévi eredetű (vö. Bagaméri Krónika 2007: 21). A *Barca* helynév személynévi alapszavára az Árpád-korból ismerünk ugyan adatokat; vö. 1216/1550: *Barc* 1256: *Barka* 1287: *Barca* (vö. ÁSz. 90.). Sőt később családnévként (RMCsSz), valamint helynévként (KMHSz.) is előfordul. Ez utóbbiak az előbbi *Barca* személynévből pusztán személynévi helynévadással keletkeztek (FNESz. 167). Mindez lehetővé teszi a névkorpuszombeli *Barca* helynév személynévi származtatását is, de biztos adataink erre vonatkozóan nincsenek.

Többféleképpen lehet elemezni a *Babós* egyrészes helynevet. Nevének eredetére többféle magyarázat létezik. Utalhat a tulajdonos nevére, a *Babós* családnévként ma is létezik, ebben az esetben a sajátosságfunkciót betöltő nevek közé kell sorolnunk, a hely tulajdonosáról elnevezett helyek alcsoportjába. A *babó* kifejezés 'tetű, serke' jelentésben szerepel Bagamér környékbeli nyelvjárásokban (MNYR, 1898.), ez a típusú névadás nem ismeretlen a faluban (például *Bolhás*). Ebben az esetben az ott élő állatvilág motiválta a névadást.

A *Muzsdáj* és *Kekenics* nevek eredete és így szemantikai tartalma ismeretlen.

2. Lexikális-morfológiai elemzés

A helynevek lexikális-morfológiai elemzésének célja a nevekben felhasznált nyelvi kifejezőeszközök vizsgálata, hiszen a funkcionális-szemantikai jegyek különböző nyelvi eszközökkel fejeződnek ki a helynevekben. A lexikális analízis tehát a funkcionális névrészek nyelvi felépítésének vizsgálata, melynek folyamán a funkcionális szerkezethez kapcsolva bemutatjuk a helynevek lexikális-morfológiai tulajdonságait. Tipológiáink változatai is alapvetően a neveket jelölő szavak jelentése és az összekapcsolásukra felhasznált grammatikai eszközök alapján csoportosították helyneveinket. A két szint egymásra vonatkoztatásával a funkcionális nyelvreírás követelményének is meg lehet felelni: a jelentés és a forma kapcsolódási lehetőségeinek bemutatása révén a nyelvi jel kettős arculata belső összefüggésében tárul fel előttünk. Az elemzés során figyelembe kell vennünk, hogy milyen grammatikai és morfológiai eszközök vettek részt a névadásban a név születésekor, tehát a két elemzés (a funkcionális-szemantikai, illetve a lexikális-morfológiai analízis) összefonódik. Ám míg funkcionális elemzés névrészfunkciókat keres, a lexikális analízis pedig szójelentéseket mutat be (lásd mindehhez HOFFMANN 1993/2007: 67-8).

A lexikális szerkezeti leírások lehetnek elméleti, illetve gyakorlati munkák. TÓTH VALÉRIA *A helynevek lexikális elemzéséről* című tanulmánya a nevek elemzését elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt megközelíti, a lexikális-morfológiai elemzést erre a tanulmányra építve fogom elvégezni. A helynevek létrehozásában szerepet játszó nyelvi elemek közzavak (sokféle szemantikai tartalommal) és tulajdonnevek (hely- és személynevek) egyaránt lehetnek (vö. TÓTH V. 2001: 643). Ezek a lexémák szerepelhetnek önmagukban (*Kanális, Rét*), lehetnek képzővel ellátott alakok (*Barackos, Kökényes*), és állhatnak összetett nevek elő- és utótagjaként (*Kenderföld, Szilfa-dűlő, György-ér, Babósi-erdő*).

2.1. Egyrészes helynevek lexikális-morfológiai felépítése

2.1.1. Köznévi lexémát tartalmazó egyrészes helynevek

Az egyrészes helynevekben előforduló közszavak lehetnek főnevek és melléknevek (melléknévből képzett igenevek, számnevek) egyaránt.

a.) A főnevek csoportja több alkategóriára bontható funkcionális-szemantikai tartalmuk alapján.

A fajtajelölő szerepben álló földrajzi köznevek száma elég csekély, csupán a *Kanális, Rét, Erdő, Határ, Hegyek, Liget* egyszerű, és a *Rókalyuk* összetett földrajzi köznévvvel azonos neveket említhetjük itt. KISS LAJOS szerint földrajzi köznévek tekinthető minden olyan szó, amely „földrajzi fogalmat fejez ki, és a földfelszín kisebb-nagyobb darabját, természetes vagy mesterséges részét jelöli” (1972: 250). A földrajzi köznévi fogalmát HOFFMANN ISTVÁN ragadta meg a legegyszerűbben, ugyanis szerinte bármely közszó felhasználható a hely fajtájának megjelölésére, és ezeket földrajzi közneveknek nevezzük (1993/2007: 57).

Személyt vagy csoportot jelentő szóra nem találunk példát az adott névállományban, nem személyt jelentő szavak viszont szerepelnek ebben a névszerkezeti csoportban. Idetartoznak a növénynévi lexémát tartalmazó elemek, melyek az adott névrendszerben a *Csonkafűz*, és a *Szőlő* névformák. Az itt említhető nevek száma elég csekély, állatnévi lexémát tartalmazó neveket pedig egyáltalán nem találunk az egyrészes nevek között.

A főnévi alapszóból alakult egyrészes helynevekben az alapszó jellege és a név által kifejezett funkcionális-szemantikai tartalom közötti kapcsolat, kölcsönös megfelelés mutatkozik (TÓTH V. 2001: 645). A földrajzi köznevek mindig fajtajelölő funkciót töltenek be, a nem személyt jelentő szavakból keletkezett helynevek pedig mindig az adott hely valamely sajátosságát fejezik ki, jelen esetben az ott lévő növényzetre utalnak.

b.) A főnévek mellett melléknevekből, illetve melléknévi jellegű szóból is alakultak egyrészes helynevek, melyeket alapvetően más sajátosságokkal jellemezhetünk, mint a főnévi alapszóból alakult névelemeket.

A képzett melléknévből keletkezett névalakulatok mögött többféle szemantikai tartalom húzódhat, például a hely kapacitása: *Ötvenes*. A puszta növénynévhez is

kapcsolódhat *-s* (*Barackos, Csicsókás, Kökényes, Somos, Tökös, Nyárfás*), ám ezek a nevek *-s* helynévképzős főnévi alapszóból alakultak.

A *forduló, legelő, dűlő, erdő* stb. lexémák történetileg folyamatos melléknévi ige-nevek, melyek végén az *-ó/-ő* a folyamatos melléknévi igenév képzője. Ezek a nevek főnevesülve földrajzi köznevekké váltak, s ezek között vannak régi és újabb képzések is. Földrajzi köznévként való megszilárdulásuk után a *forduló* 'az ugarrendszer szerint három csoportba osztott (őszi, tavaszi, ugar) határrész', a *legelő* állatok etetését szolgáló füves terület', a *dűlő* 'kisebb földdarab, határrész' (TESz.), az *erdő* 'fával borított terület' jelentést hordozza.

2.1.2. Tulajdonnévi lexémát tartalmazó egyrészes helynevek

A tulajdonnévi kategórián belül két alcsoportot különíthetünk el, a személynevekből alakult névformák csoportja mellett a már meglévő helynevek is bekerülhetnek az újonnan keletkezett név testébe. A névállományomban csupán a személynévből alakult nevekre találunk példát.

A személynév önmagában is helynévvé válhat, ezt bizonyítják az *Ács, Csák* vezetőknévből keletkezett névalakulatok. Képzett formákkal rendelkező egyrészes nevekre nem nyújt példát a névállomány, viszont akad olyan név, amelyhez névszójel kapcsolódik (*Ácsé*). Általánosnak mondható az *-é* birtokjel az egyrészes helynevek alkotásakor.

A személynévi lexémákból alakult egyrészes helynevekben funkcionálisan többnyire a személy birtoklása fejeződik ki.

2.2. A kétrészes helynevek felépítése

A kétrészes helyneveket csoportosíthatjuk utótagjuk alapján; a második névrész földrajzi köznévi vagy valódi helynév lehet, más köznévi lexéma, vagy személynév nem fordulhat elő utótagként.

2.2.1. A földrajzi köznévi utótagú kétrészes helynevek

Utótagként fajtajelölő szerepben leginkább egyszerű szavak állnak (*György-ér, Babósi-erdő, Árva-dűlő, Komlódi-rét, Csalános-hegy* stb.). A helynevek előtagjaként

különbféle szófajú köznévi (főnévi, melléknévi, számnévi) és tulajdonnévi (személynévi és helynévi) lexémák egyaránt előfordulhatnak (vö. TÓTH V. 2001: 648). A földrajzi köznevek használatával jellemezni lehet a területet, anélkül, hogy tulajdonnevet kellene használni. A földrajzi neveket kiegészíthetjük más elemekkel (akár jelzőkkel), kapcsolhatunk hozzájuk különböző lexémákat, melyek a könnyebb lokalizációt segítik, a helyek konkretizálására szolgálnak.

a.) Az előtag szófaja lehet főnév, ezen belül több csoportot alkotnak a nevek, szerkezetük alapján.

Ritka a földrajzi köznév + földrajzi köznév szerkezetű név, erre mindössze két példát találunk *Legelő-erdő*, *Határ-dűlő*, melyek első névrészában a hely elhelyezkedése fejeződik ki.

Személyt vagy csoportot jelölő főnév + földrajzi köznév struktúrájának megfelelően is születtek névalakulatok, melyek előtagja lehet foglalkozásnév (*Jegyző földje*, *Pap-tag*), csoportok, közösségek neve (*Szegények útja*, *Zsellér-föld*), előfordulhat méltóságnév is (*Kisasszony-tag*), illetve etnikum neve (*Cigány-rét*). Funkcionálisan egynemű csoport, a nevek előtagja a hely birtokosára, használójára, illetve lakóinak etnikai hovatartozására utal.

A földrajzi köznevek összekapcsolódhatnak olyan főnevekkel is, melyek nem személyeket jelentenek, így nem személyt jelentő főnév + földrajzi köznév struktúrájú neveket hoznak létre. Ezek előtagja lehet növényt jelentő közszó (*Macskadomb*, *Repce-tábla*, *Virág völgye*), állatot jelölő közszó (*Bagolyvár*, *Daru-lapos*, *Libalegelő*, *Daru-dűlő*, *Farkasdomb*, *Farkashegy*, *Farkasvölgy*, *Libák pihenője*, *Szarvashegy*, *Varjú-szoros*, *Kenderföld*, *Szilfa-dűlő* stb.). Az első névrész lehet anyagnév is (*Sárgödör*, *Vályog-gödör*), vagy utalhat a hely alakjára (*Kasdűlő*, *Kosárhegy*, *Vonalárok*). A csoport elemei funkcionális szempontból többfélék lehetnek, az előtag éppúgy utalhat az ott élő növényekre, állatokra, mint a hely anyagára, vagy alakjára.

b.) A kétrészes helynevek előtagja lehet melléknév, illetve melléknévi jellegű szó, ezen belül is több csoportot különíthetünk el. Az első névrész lehet képzetlen melléknév, mely földrajzi köznévvvel összekapcsolódva képzetlen melléknév + földrajzi köznév felépítésű névalakot hoz létre. Számos példát találunk a méretet (*Kis-mező*, *Kis-szőlő*, *Magas-figyelő*, *Mély-úthát*, *Nagy-erdő*, *szín*), szint (*Fehér-*

híd, *Fekete-föld*), kort (*Új-szőlő*, *Öreg-kert*), kifejező funkcionális kategóriákban. Az előtag számnév a *Négy-nyárfa* névben.

A képzett melléknév + földrajzi köznév szerkezetű nevek csoportjába sok nevet sorolhatunk. A *Szilfás-dűlő*, *Bolhás-dűlő*, *Kökényes-hegy*, *Köves út* stb. nevek első névrészei bizonyosan melléknévi előtagok, azaz a főnévi alapszó *-s* melléknév-képzővel hozott létre képzett melléknév + földrajzi köznév szerkezetű névalakulatot. Funkcionális tekintetben a hely alakjára a *Bodonos-kút*, *Pipás-dűlő*, növényzetére a *Diós-hegy*, *Epres-dűlő*, *Nyárfás-kút*, *Csalános-hegy*, *Diós-kút*, *Barackos-út*, állatvilágára pedig *Bolhás-dűlő* névalakok utalnak. Nem csupán *-s* képzős melléknéveket találunk, *-i* képzős alakok is megjelennek a lokális viszonyt kifejező funkcionális kategóriákban, például *Hegyei-szőlő*. Az *Internált-vágás* és az *Égett-vágás* kétrészes nevek előtagja befejezett melléknévi igenév, a *Vontató-hegy*, *Védő-erdő* kétrészes nevek előtagja pedig folyamatos melléknévi igenév, csupán ez a négy névalak tartozik a melléknévi igenév + földrajzi köznév struktúrájú névtípusok közé.

c.) A személynév + földrajzi köznév összekapcsolódása alkotja a legnagyobb elemszámmal bíró csoportot, a névállomány egyharmadát itt sorolhatjuk föl. A személynévek a hely birtokosára, tulajdonosára, vagy használójára utalnak, például a jelöletlen szerkezetű *Lakatos-dűlő*, *Kóti-dűlő*, *Kis-tag*, *Kocsis-tag*, *Kókai-ház* nevek, vagy a jelölt birtokos jelzős *Ármós nyiladéka*, *Bagi sűrűje*, *Kisasszonyok tagja* névformák. A személynévek között mindössze egy keresztnévet találunk (*Ilona-telep*), előfordul többemű személynév is előtagként (*Brém Lőrinc nyiladéka*, *Bunyitai János-pihenő*), leggyakrabban viszont családnévi előtaggal állnak (*Cseteház*, *Dandé-dűlő*).

d.) Láthatunk példát helynév, illetve helynévi származék + földrajzi köznév felépítésű névszerkezetekre. A névállomány példával szolgál az egyrészes képzett helynévi előtagú (*Álmosdi-határ*, *Debreceni út*), illetve a kétrészes képzett helynévi előtagú nevekre (*Szabó-tanyai-kút*). Az első névrész minden esetben *-i* képzős alak.

2.2.2. A helynévi utótagú kétrészes helynevek

Azokat a neveket, melyek utótagja egy már korábban létezett helynév, különböző altípusokba sorolhatjuk aszerint, hogy bennük az utótag milyen formában tartalmazza a helynevet. (vö. TÓTH V. 2001: 653). Ebben a csoportban olyan egyrészes (*Nagy-Csák, Kék-Kálló*) és kétrészes helynevek (*Kis-Kekenics-hegy*) szerepelnek, melyek előtagja képzetlen melléknév (*nagy, kék, kis*).

3. Történeti elemzés

A történeti elemzés célja, hogy feltárja, milyen nyelvi szabályok alapján jönnek létre a helynevek. Mivel a helynevek nem alkotnak a nyelv egészéhez képest valamilyen külső rendszert, hanem a nyelvi szisztéma szerves részei, alkotásukban, változásukban ugyanazok a törvényszerűségek hatnak, amelyek a közsői rétegre is jellemzők (vö. HOFFMANN 1993/2007: 79). A történeti elemzés tehát azokkal a szóalkotási eljárásokkal dolgozik, amelyeket a közsői nyelvtan hozott létre. A nyelvi elemek, így tehát a helynevek is folyamatosan változnak. A történeti analízis éppen ezekre a változásokra kíván fényt deríteni.

A nevek kategorizálása mindig az utolsó névalakító mozzanat alapján történik. A névszerkezeti típusok és a keletkezési folyamatok között találunk összefüggést. „Szintagmatikus szerkesztéssel csak két funkcionális névrészt tartalmazó nevek jöhetnek létre, jelentésbeli névalkotással és átvétellel pedig egyrészeselek. A morfológiai szerkesztés névszerkezeti szempontból átmeneti jelenségeket eredményez” (vö. HOFFMANN 1993/2007: 82).

A történeti elemzést TÓTH VALÉRIA *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban* című munkája (2001), illetve a HOFFMANN-féle elemzési modell (1993/2007) alapján végzem el.

3.1. Szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett nevek

A szintagmatikus szerkesztéssel alkotott nevek csoportjába azok a nevek kerülnek, amelyek szintagmatikus szerkezetként láttak napvilágot. E szerkezetek mindkét tagja információt továbbít, tehát olyan névrész, amely valamilyen funkcionális jeget tartalmaz. A csoport tagjai tehát mindig kétrészeselek. A szintagmatikus szerkesztésben mint névalkotó folyamatban részt vevő névrészek jellegét illetően nincs nyelvi korlátozás a tekintetben, hogy bármelyik névrész lehet közszó vagy tulajdonnév (leginkább helynév és személynév), más szempontból pedig egyszerű vagy összetett szó (vö. HOFFMANN 1993/2007: 83).

3.1.1 Jelzős szerkezetből alakult nevek

a.) A minőségjelzős szerkezeteknél a névrészek közötti kapcsolatot vesszük figyelembe, a névelemek közöttit viszont nem (TÓTH V. 2001: 167). Ezen a kategórián belül további három csoportot különíthetünk el.

A kiemelő jelzős szerkezetek előtagja a hely valamely tulajdonságára utal, utótagja többnyire földrajzi köznévv. Az előtag szófaja alapján találunk főnévi előtagú kiemelő jelzős szerkezetű neveket, például: *Daru-kút, Határ-dűlő, Liba-legelő, Gulya-kút, Hegy-ház, Kapitány-hegy, Kas-dűlő, Kender-föld, Kosár-hegy, Liba-kút, Malom-gát, Malom-hegy, Pap-tag, Paraszt-rét, Szarvas-hegy, Szilfa-dűlő, Vályog-gödör, Vonal-árok, Zsellér-föld*. A névszerkezetek előtagja képzetlen melléknév a *Fehér-híd, Fekete-föld, Új-szőlő, Öreg-kert, Kis-mező, Kis-Kántor-rét, Nagy-erdő* nevekben, de ugyanígy találunk előtagként *-s* képzős melléknevet (*Csalános-hegy, Barackos-kút, Diós-hegy, Epres-út, Kőkényes-hegy* stb.), és helynévből lett *-i* képzős melléknevet (*Határszéli-dűlő, Hegyeki-szőlő, Laposi-dűlő, Laposi-kút, Ligeti-tanya, Tagi-földek, Törési-tanya*). Melléknévi igenévi előtagot csupán az *Internált-vágás, Égett-vágás*, valamint a *Vontató-hegy* és *Védő-erdő* nevekben találunk.

Az *Első-dűlő, Első-forduló, Második-forduló, Külső-forduló, Külső-kertek, Külsőliget* kijelölő jelzős szerkezetű nevek, melyek előtagja kiemeli az adott helyet az azonos nevet viselő helyek közül. Az utótagok, ahogy ezt a példák is bizonyítják, földrajzi köznevek.

b.) Az adott névkorpusz jelzős szerkezetű nevei közül a birtokos jelzős szerkezetek fordulnak elő a legnagyobb arányban. Ezek lehetnek jelölt (*Árvák földje, Egyház földje, Káptalan erdeje, Kis Endre dűlője, Rácz Gábor háza, Szász Dániel földje, Szűcs András kútja, Takács Lajos dűlője* stb.), illetve jelöletlen szerkezetek (*Ács-tanya, Bagi-rét, Bergel-tag, Dandé-dűlő, Gyarmati-föld, Kocsis-tag, Kókai-ház, Kőrösi-tanya, Péter-tag, Silye-dűlő, Silye-hodály, Szilágyi-ház, Szombati-föld*). Ezek szemantikailag utalhatnak a hely birtokosára, használójára (például a dűlők, tagok, földek, tanyák esetében: *Árva-dűlő, Gyula-tag, Község földje, Tanka-tanya, Ilona-telep*), kifejezhetnek lokális viszonyt (*Fehér föld szigetje, Fehér templom csúcsa*), vagy utalhat ott történt eseményre is (*Malvin kútja*).

3.2. Morfematikai szerkesztéssel alkotott nevek

A morfematikai szerkesztés azt a névalkotási eljárást takarja, amelynek során valamely nyelvi elem egy kötött morféma (képző, jel, rag) vagy ahhoz hasonló funkciójú elem (névutó) hozzákapcsolásával helynévi szerep betöltésére válik alkalmassá (vö. HOFFMANN 1993/2007: 85). Ebbe a csoportba tehát azok a nevek tartoznak, melyek helynévképzővel, névszójelekkel, helyragokkal, névutókkal vannak ellátva. Ezzel a névadási móddal csak egyrészes nevek alakulhatnak.

3.2.1. Helynévképzővel alkotott nevek

Itt kell felsorakoztatnunk azokat a neveket, melyek a hozzájuk kapcsolt képzők révén váltak helynévvé.

a.) Az *-s* képzős nevek közé tartoznak a *Csicsókás*, *Kökényes*, *Nyárfás*, *Somos*, *Tökös* nevek, a képzés alapja minden esetben növénynév, a névállomány más példával nem szolgál. Az olyan nevek esetében, ahol egyrészes (*Tökös*) és kétrészes (*Tökös-lapos*) névvariánst is ismerünk, a keletkezésük többféleképpen értelmezhető, de ezt a nagy időbeli távolság miatt nemigen lehet felderíteni. Ha párhuzamosan alakultak, akkor a *Tökös* név morfematikus szerkesztéssel alakult, a kétrészes *Tökös-lapos* név viszont szintagmatikus szerkesztés útján jött létre, illetve alakulhattak szerkezeti változással is, ahol az egyik változathoz alakulhatott a másik változat (vagyis *Tökös-lapos* > *Tökös* ellipszissel, illetve *Tökös* > *Tökös-lapos* kiegészüléssel).

b.) Előfordulnak *-ó/-ő* képzős alakok is, idetartoznak a *Csukaugró*, *Tyúkugró*, *Kenderáztató*, *Csordapihenő* egyrészes helynevek, melyek valójában képzős utótagú összetételek.

c.) Csupán a két szomszédos település, *Álmosd* és *Érselénd* viselik magukon az ősi *-d* helynévképzőt.

3.2.2. Névszójelekkel történő névalkotás

Nem csupán képzők, hanem a névszójelek is fontos szerepet töltenek be a névalkotási folyamatban. Ezek a névszójelek pedig a *-k* többesjel és az *-é* birtokjel.

A *-k* többesjel főnevekhez kapcsolódik. A szótári alakjukban a többes szám jelét tartalmazó helynevek csoportja szerkezetileg és keletkezéstörténetileg egyaránt

heterogén (vö. HOFFMANN 1993/2007: 95). Többesjellel vannak ellátva a *Hegyek*, *Tagok* egyrészes névalakok.

Az *-é* birtokjel személynevekhez kapcsolódik, olyan névalakulatot hoz létre, mely birtoklást fejez ki. Itt csupán az *Ácsé* egyrészes helynevet említhetjük meg. Ennél a típusnál feltételezhető egy szinonim név párhuzamos alakulása, ami jelen esetben az *Ács-tanya* kétrészes név. Az *-é* birtokjel tehát a kétrészes név földrajzi köznévi utótagjával azonos funkcióban szerepel.

3.2.3. Névutóval történő helynévalkotás

A névutós nevek mind kialakulásuk, mind funkcionális-szerkezeti jellegzetességeik alapján a határozóragos helynevekkel rokoníthatók (vö. HOFFMANN 1993/2007: 101). Lexikális felépítésüket tekintve ezek a nevek két lexémából épülnek föl, ettől függetlenül az egyrészes nevek halmazába kell sorolnunk őket, funkcionális szempontból pedig az adott hely elhelyezkedésére utalnak. A szokásos *alatt*, *mellett*, *mögött* stb. névutókon kívül itt kell tárgyalni az *-i* képzős névutó-melléknévi alakjaikat (*alatti*, *melletti*, *mögötti* stb.), illetve az *alja*, *melléke* stb. névutó-alternációkat is. A bagaméri helynevek között azonban mindössze a *Somos alja*, *Szőlő alja* neveket említhetjük itt.

3.3. Jelentésbeli névalkotás

A jelentésbeli névalkotás a közzavak körében a szókincs gyarapodásának egyik leggyakoribb módja (vö. TÓTH V. 2001: 198). A nyelv már egy meglévő eleméből az alaki szerkezet változása nélkül lesz helynév. Tehát csak főnévi értékű szavak vehetnek részt ebben a folyamatban, melyek jelentéshasadás, jelentésbővülés- és szűkülés, névátvitel, indukciós névadás vagy névátköltöztetés útján alakulnak helynevekké.

a.) Jelentéshasadásnak tekintjük azt a jelenséget, mikor egy egyszerű földrajzi köznévi tulajdonnévvé válik, és megnevezi az adott terület fajtáját: *Legelő*, *Erdő*, *Kanális*, *Tag*. A nevek alakja pontosan megfelel a földrajzi köznévi alaknak.

b.) Egy helynév a régi mellé kaphat új jelentést jelentésbővülés vagy jelentésszűkülés révén. Ez utóbbinak tipikus példája egy település határnévvé válása. Jelentésbővülésnek, illetőleg - szűkülésnek tehát azt a névalkotási folyamatot neve-

zem, amelynek során egy helynévnek a meglévő mellé újabb jelentése is kialakul, s ezek azonos fogalmi osztályba tartozó denotátumokra vonatkoznak. (vö. HOFFMANN 1993/2007: 114).

c.) A névátvitelt névtani fogalomként ugyanúgy értelmezhetjük, ahogyan azt a magyar jelentéstani, stilisztikai szakirodalom régóta kimunkálta (vö. HOFFMANN 1993/2007: 115). Ily módon beszélhetünk metonimikus és metaforikus úton alakult nevekről. „A névátvitel a tulajdonnevekben természetesen speciálisan értelmezendő, hiszen a tulajdonnévnek nincs fogalmi jelentése. A helynévi denotátumoknak vannak viszont olyan fogalmi jegyeik, amelyek a névadás alapjául szolgálnak: az alak, a nagyság, az elhelyezkedés stb.” (vö. HOFFMANN 1993/2007: 116). Névátvitellel kizárólag egyrészes nevek keletkeznek, amelyben funkcionálisan a hely valamely tulajdonsága fejeződik ki.

Metonimikus névadás útján létrejöhetnek helynevek. A metonímia két dolog térbeli, időbeli, anyagbeli vagy ok-okozatbeli érintkezésén alapul, a nevek szemantikai jegyei alapján az így létrejött nevek több csoportba oszthatók. Metonimikus helynevek különböző jelentésösszefüggésekben jöhetnek létre, például egy kútról lesz elnevezve az adott hely (*Csordakút, Gulyakút*), ugyanígy a terület kaphatja a nevét az ott lévő építményről (*Kanális*). Helynévvé alakulhat puszta növénynév (*Csonkafűz, Szőlő*), vagy állatnév, erre azonban nem nyújt példát az adatbázisom. Idetartoznak még a *Pusztatemplom, Rókalyuk* nevek is.

A metaforikus névadás valamiféle közös tulajdonságon alapul. „A metaforát névalkotási folyamatként tehát (...) a fogalmi jegyek hasonlóságán alapuló névátvitelnél foghatjuk föl” (vö. HOFFMANN 1993/2007: 128). Amennyiben a *Bagolyvár* a hely alakjáról lett elnevezve, akkor itt kell említenünk a nevet.

3.4. Szerkezeti változással alakult helynevek

A jelentésbeli névalkotással szemben a szerkezeti változás során a nevek hangtében következik be változás, terjedelme csökkenhet vagy nőhet. Ezek alapján a következő szerkezeti változási csoportokat különíthetjük el: ellipszis, redukció, kiegészülés, bővülés. Mivel nem áll a rendelkezésemre elegendő adat ahhoz, hogy egyér-

telmüen lehessen elemezni a neveket, ezért csupán lehetőségeket mutatok be a változások szemléltetéséhez.

a.) Névrésnyi csökkenést eredményez az ellipszis, melynek során egy funkcionális-szemantikai szerepet betöltő névrész a helynévből eltűnik: *Kökényes-hegy* > *Kökényes*, *Ötvenes-istálló* > *Ötvenes*. A sajátosságfunkciót betöltő első névrész megmarad, míg a fajtajelölő szerepben lévő utótag eltűnik. Szerkezetét tekintve a kétrészes helynévből egyrészes helynév keletkezik. Mivel pusztán lehetőségről van szó, ezért szóba jöhet a párhuzamos keletkezés éppúgy, mint a fordított irányú változás is.

b.) A redukció egy vagy több névelem kiesését jelenti. Ez a névelem lehet egy egész lexéma is, ahogy ezt a *Fényes-kisasszony-tag* > *Fényes-tag* esetében láthatjuk, a *Tökös lapossa* > *Tökös-lapos* nevek esetében viszont csak a toldalékmorféma tűnt el a névtestről. A fordított névalkotási eljárás itt is ugyanúgy szóba jöhet.

c.) A kiegészülés során egy már meglévő helynévhez kapcsolódik egy fajtajelölő földrajzi köznév. A folyamat csak a szerkezetet érinti, a jelentés változatlan marad: *Massza* > *Massza-föld*, *Törés* > *Törés-pusztta*, *Vakarítás* > *Vakarítás-rét*. Itt sem állíthatjuk biztosan, hogy ezek a névformák kiegészüléssel jöttek létre, elképzelhető a redukció, illetve a szintagmatikus szerkesztés is, mint névalkotó eljárás.

d.) A helynevekhez kapcsolódhat új névelem, amely csak szerkezeti változást eredményez a jelentés változása nélkül. Ezt a jelenséget bővülésnek nevezzük, mely a redukciónak az ellentéte: *Kisasszony-tag* > *Kisasszonyok tagja*.

Ezek a példák bizonyítják, hogy ez a négy névalkotási folyamat szoros kapcsolatban áll egymással, hiszen bármelyik névről kiderülhet, hogy éppen az ellentétes névalkotási folyamat zajlott le benne. Ennek megítéléséhez történeti adatok nagy számára van szükség.

III. Összegzés

Bagamér külterületének helynevei jó alapot nyújtanak az elemzések elvégzéséhez. A település határneveit már korábban összegyűjtötték, többen is vizsgálták különböző szempontok alapján.

A névállományban kevesebb az egyrészes helynevek száma, mindössze 10 %. Az elemzések bebizonyították, hogy a határnevek típusai egységes képet alkotnak, nyelvi kifejezőeszközeik pedig változatosak. A funkcionális-szemantikai elemzés alapján az a következtetés vonható le, hogy a sajátosságfunkciójú névrészek fordulnak elő a legnagyobb arányban. Legnagyobb elemszámú csoportot a hely birtokosát megnevező névrészek alkotják. A birtokokat képező földdarabok elnevezései között a *dülő* és a *tag* nevek a legelterjedtebbek. A fajtajelölő és megnevező funkcióban lévő nevek száma elég csekély.

A névrészek nyelvi kifejezőeszközei lehetnek földrajzi köznevek, melyek önállóan ritkán fordulnak elő, általában egy másik lexémával összekapcsolódva hoznak létre névalakulatokat. Földrajzi köznevek főként kétrészes helynevek utótagjaként fordulnak elő. A legtöbb név tulajdonnévi, ezen belül is személynévi előtagú, ahogyan ezt a hely birtokosát kifejező funkciójú névrészek csoportja is alátámasztja.

A nevek keletkezéstörténetének vizsgálata a nagy időbeli távolság miatt több problémát is felvet, nincs minden névről elegendő adat, sőt alapvetően szinkrón névanyaggal dolgoztam, ezért bizonyos esetekben nem vonhatunk le egyértelmű következtetéseket. Annyi bizonyos, hogy a határnevek meghatározzák a további nevek alakulását, keletkezését, hiszen a nevek egy része egy már meglévő helynévből alakult.

IV. Irodalom

- Ász. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori kis személynévtár*. Budapest. 1983.
- Bagaméri Krónika*, szerk. RUSZOLY JÓZSEF. Bagamér. 2007.
- BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND–BERRÁR JOLÁN, *A magyar nyelv története*. Szerk. BENKŐ LORÁND. Budapest. 1967.
- Bihar megyei kéziratos térképek (1754-1888)*, szerk. EMÖDI ANDRÁS. Nagyvárad. 2007.
- BUNYITAY VINCE (1883–1884, 1935), *A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig I–III*. Nagyvárad, 1883–1884. IV. Debrecen. 1935.
- ÉrtSz. = *Magyar értelmező kéziszótár*. Szerk. JUHÁSZ JÓZSEF–SZŐKE ISTVÁN–O. NAGY GÁBOR–KOVALOVSKY MIKLÓS. Budapest. 1982.
- FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Budapest. 1988.
- FODOR MAGDOLNA (1976), *Bagamér helynevei*, Szakdolgozat. Kézirat. Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN (1999), *A helynevek rendszerének nyelvi leírásához*. MNyj. 37: 207-16.
- HOFFMANN ISTVÁN (2003), *Magyar helynévkutatás 1958-2002*. Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN (2007), *Helynevek nyelvi elemzése*. Második kiadás. Budapest.
- HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS (1996), *Bihar vármegye I. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából 1864*. Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS (1998), *Bihar vármegye II. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából 1864*. Debrecen.
- JAKÓ ZSIGMOND (1940), *Bihar megye a török pusztítás előtt*. Település- és népiségtörténeti értekezések 5. Budapest.
- KÁLMÁN BÉLA (1989), *A nevek világa*. Negyedik, átdolgozott kiadás. Debrecen.
- KESZLER BORBÁLA (2000), *Magyar grammatika*. Budapest.
- KISS LAJOS (1972): *A földrajzi köznevek és a földrajzi nevek*. Nyr. 250-251.

- KMHSz. = *Korai magyar helynévszótár 1000-1350. 1. Abaúj és Csongrád vármegye.*
Szerk. HOFFMANN ISTVÁN. Debrecen. 2005.
- MTSz. = SZINNYEI JÓZSEF, *Magyar tájszótár I–II.* Budapest. 1893–1901.
- Népr. Lex. = *Néprajzi Lexikon*, Szerk. ORTUTAY GYULA. Budapest. 1977-1982.
- OkISz. = SZAMOTA ISTVÁN–ZOLNAI GYULA, *Magyar oklevél-szótár. Pótlék a Magyar Nyelvtörténeti Szótárhoz.* Budapest. 1902–1906.
- RÁCZ ANITA (2005), *A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata.*
Debrecen.
- RÁCZ ANITA (2007), *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen.
- RMCsSz. = KÁZMÉR MIKLÓS, *Régi magyar családnevek szótára. XIV-XVI. század.*
Budapest. 1993.
- RUSZOLY BARNABÁS (2006), *Bagamér közelmúltjából.* Bagamér.
- RUSZOLY JÓZSEF (2006), *Bagamér múltjából.* Bagamér.
- TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III.* szerk. BENKŐ LORÁND.
Budapest. 1967-76.
- TÓTH VALÉRIA (1999), *Helynevek a helynevekben. Magyar Nyelvjárások.* 37: 435-442.
- TÓTH VALÉRIA (2001), *A helynevek lexikális szerkezetéről. Folia Uralica Debreceniensia.* 8: 643-655.
- TÓTH VALÉRIA (2001), *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban.* Debrecen.
- TÓTH VALÉRIA (2001), *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen.
- TÓTH VALÉRIA (2004), *Archaizmusok és neologizmusok a magyar helynevekben. Helynévtörténeti tanulmányok I.* Szerk: HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 183-206.
- TÓTH VALÉRIA (2005), *Változásmodellek a településnevek körében. NÉ.* 27: 125–126.

TÓTH VALÉRIA–HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA (1997): *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 1. Abaúj–Csongrád vármegye.* (A Magyar Névjárási Kiadványai 1.) Debrecen.

V. Szótár

Ábrányi út 'Nyirábrány felé vezető út' Az *Ábrány* településnév *-i* melléknévképzős származéka és az *út* 'közlekedési sáv' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévből minőségjelzős kapcsolata.

Ács 'föld az Ilona-telep mellett' Az *Ács* pusztaszemélynév önmagában vált helynévvé, párhuzamosan alakulhatott a kétrészes névvel, vagy az *Ács-tanya* névből alakult ellipszissel Az *Ács* család birtokát jelöli. Ld. **Ácsé**, **Ács-tanya**.

Ácsé 'föld az Ilona-telep mellett' Az *Ács* családnév *-é* birtokjellel kiegészülve alkotja a helynevet, mely az *Ács* család birtokát jelöli. Vö. **Ács**.

Ács-tanya 'föld az Ilona-telep mellett' Az *Ács* családnév és a *tanya* földrajzi köznévből álló összetétel, mely az *Ács* család birtokát jelöli. Vö. **Ács**.

Álmosdi-határ 'a falu Álmosd felé eső szélé' Az *Álmosd* településnév *-i* melléknévképzős alakja és a *határ* 'egy településhez tartozó külterület' (TESz.) földrajzi köznévből minőségjelzős összetétele.

Álmosdi út 'Álmosd felé vezető út' Az *Álmosd* településnév *-i* melléknévképzős alakja és az *út* földrajzi köznévből minőségjelzős kapcsolata.

Ármós-dűlő '1. földterület a Tagban, 2. földterület a Kereszt-út után' Az *Ármós* családnév és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévből alakult jelöletlen birtokos jelzős szerkezet. Az *Ármós* család birtokában lévő területet jelöli.

Ármós nyiladéka 'az Erdőben lévő második nyiladék' Az *Ármós* családnév és a *nyiladék* 'erdőátvágás' (Pallas) jelentésű földrajzi köznévből alakult jelölt birtokos jelzős szerkezet. A területet az *Ármós* család használja.

Árva-dűlő 'földterület a Tagban' Az *Árva* családnév és a *dűlő* földrajzi köznévből alakult jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. Az *Árva* család birtokában lévő terület. Vö. **Árvák földje**.

Árvák földje 'földterület a Tagban' Az *Árva* családnév és a *föld* földrajzi köznévből alakult jelölt birtokos jelzős kapcsolata. Az *Árva* család birtokában lévő terület. Vö. **Árva-dűlő**.

Ásztai-kút 'kút az Első-Fordulóban' Az *Ásztai* családnév és a *kút* 'forrás, kút' (TESz.) földrajzi köznévből alakult keletkezett jelöletlen birtokos jelzős szerkezet. Az *Ásztai* család tulajdonában lévő kút. Ld. **Első-fordulás-kút**.

Babós 'erdő a Nagy-szőlő mögött' A név eredetére több magyarázat léte-

zik: 1. a *Babós* családnévként ma is létezik, ebben az esetben a pusztasze­ mélynév vált helynévvé. 2. A *babó* ki­ fejezés ’tetű, serke’ jelentésben szere­ pel Bagamér környékbeli nyelvjárás­ okban (MNYR, 1898.), s a *babó* állat­ névhez kapcsolódhatott az *-s* helynév­ képző. Egy része erdő, másik része le­ gelő volt. Párhuzamosan alakulhatott a kétrészes névvel, esetleg ellipszissel keletkezhetett a kétrészes változathoz. Vö. **Babósi-erdő, Védő-erdő.**

Babósi-erdő ’erdő a Nagy-szőlő mögött’ A *Babós* helynév *-i* mellék­ névképzős változata és az *erdő* földraj­ zi köznévi által létrehozott jelzős szer­ kezet. Ld. **Babós, Védő-erdő.**

Bagi gerindje ’kiemelkedő rész a Bagi-réten’ A *Bagi* családnév és a *gerind* ’hegy, domb kiemelkedő része’ (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolatából létrejött jelölt birtokos jelzős szer­ kezet.

Bagi-rét ’fás terület a Csonkafüzi út környékén’ A *Bagi* családnév és a *rét* ’vizenyős, füves, fás terület’ (TESz.) földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jel­ zős szerkezete. *Bagi* nevű ember volt a terület használója.

Bagi sűrűje ’a Bagi-rét folytatása’ A *Bagi* családnév és a *sűrű* földrajzi köznévi jelölt birtokos jelzős szerke­ zete. Dús növényzetű terület volt.

Bagolyvár ’a Ligeten található ba­ golyvárra hasonlító épület’ A *bagoly­ vár* ’sötét lakás’ (ÉrtSz.) jelentésű fő­ név metonimikus alakulással vált hely­ névvé. Később a tulajdonosa nevét vi­ selte. Ld. **Kókai-ház.**

Balázs-gát ’alacsony fekvésű terület a Selindi út közelében’ A *Balázs* csa­ ládnév és a *gát* földrajzi köznévi jelölet­ len birtokos jelzős kapcsolata. A terület egy *Balázs* nevű ember használatában volt.

Barackos ’terület a Józán-hegynél’ A *barack* köznévi *-s* helynévképzővel ellátott származéka. Régen gyümölcsös volt, most erdős terület.

Barackos út ’a Barackost átszelő út’ A *Barackos* helynévi és az *út* ’köz­ lekedési sáv’ (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolata. Szintagmatikus szerkesz­ téssel jött létre.

Barackos-kút ’kút a Barackos egyik szegletében’ A *Barackos* helynévi és a ’kút, forrás’ (TESz.) jelentésű lexámból keletkezett szintagmatikus szerkesztéssel. Betonkút volt, amit az­ óta betemettek.

Barca ’a Kender-föld és a Külső- kertek között elhelyezkedő terület’ A név eredete feltehetőleg személynév: 1216/1550: *Barc*, 1256: *Barka*, 1287: *Barca* (vö. ÁSz. 90.), ebben az esetben

a puszta személynév vált helynévvé. Régen ott őriztek libát, malacot, ma szárítót, műhely, a volt TSz.-iroda található ott. Vö. **Barcai-legelő**.

Barcai-legelő 'a Kender-föld és a Külső-kertek között elhelyezkedő terület' A *Barca* helynév *-i* melléknévképzős változata és a legelő 'legelő, tisztás' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévi kapcsolatából alakult jelzős szerkezetű név. Vö. **Barca**.

Benke gerindje 'magas kiemelkedés a Babós és a Rét között' A *Benke* családnév és a 'hegy, domb kiemelkedő része' (TESz.) jelentésű *gerind* földrajzi köznévi jelölt birtokos jelzős kapcsolata. Kb. 200 m hosszú 1,5 m magas kiemelkedő rész.

Bergel-tag 'földterület az Álmosdi-határnál' A *Bergel* családnév és a *tag* 'darab föld' (Népr.Lex.) jelentésű földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős összetétele. A *Bergel* család tulajdonában lévő földbirtokot jelöli.

Bika-gyakra-gulyakút 'kút a Bikagyakra-tisztáson' Ma már nincs meg. Ld. **Bika-gyakra-tisztás**.

Bika-gyakra-tisztás 'legelő a Rét környékén' A *bika* puszta állatnév, a *gyakor* 'cserjés, sűrű erdő' (TESz.) jelentésű lexéma jelölt birtokos összetételéből létrejött helynév és a *tisztás* 'le-

gelő' földrajzi köznévi kapcsolataként értelmezhető. Kezdetben itt legeltették a marhákat, majd felparcellázták a területet, és mezőgazdaságilag hasznosították.

Bikaistálló 'a Petőfi utca végén, a Kopasz-hegy mögött levő épület' A *bika* állatnév és az *istálló* 'állatok tartására, etetésére, éjszakáztatására berendezett helyiség vagy önálló épület' (Népr.Lex.) jelentésű szavak összetétele alkotja a nevet. Bikák tartására szolgáló épület volt, ma műanyag feldolgozó működik a helyén. Összetett földrajzi köznévként is értelmezhető.

Bocskai-árok 'a Töréstől Álmosdig húzódó mesterséges árok' A *Bocskai* családnév és az *árok* 'csatorna' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévi kapcsolata. A Bocskai csata emlékét őrzi a hely.

Bodonos-kút 'kút a Regécinéél' A *bodon* 'hordószerű bődön' (ÉrtSz.) jelentésű főnév *-s* melléknévképzős alakja és a *kút* 'forrás, kút' (TESz.) jelentésű lexéma kapcsolata. Bődön alakú kút. Vö. **Bodonos-dűlő**.

Bodonos-dűlő 'a Bodonos-kút melletti terület' A *bodon* jelentésű főnév *-s* melléknévképzős alakja és a *dűlő* 'kisebbségi, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévi összetétele. A területen lé-

vő kútról kapta a nevét. Vö. **Bodonos-kút**.

Bolya-dűlők 'földterület a Pércsi-határnál' A *Bolya* személynév és a *-k* többesjellel ellátott 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) jelentésű *dűlő* lexéma jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. Ma golfpálya. Vö. **Bolya-hegy**.

Bolya-hegy 'kiemelkedés a Pércsi-határnál' Vö. **Bolya-dűlők**.

Bolhás-dűlő 'földterület a Fordulóban' A *bolha* állatnév *-s* melléknévképzős származéka és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolata. Bolhákkal lepett terület.

Brém Lőrinc nyiladéka 'erdei út a Bunyitai János pihenőnél' A *Brém Lőrinc* személynév és a *nyiladék* 'erdőátvágás' (Pallas) jelentésű földrajzi köznévi jelölt birtokos jelzős kapcsolata. Valószínűleg az erdőkerülőről kapta a nevét.

Bunyitai János pihenő 'a Kolányi-nyiladék és a Brém Lőrinc nyiladéka között található tisztás' A *Bunyitai János* személynév és a 'pihenőhely' jelentésű lexéma jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. Szép, bokros terület,

mely nevét feltehetőleg egy papról kapta.

Cigány-rét 'a Nagy-szőlő alatt elhelyezkedő rét' A *cigány* népnév és a *rét* vizenyős, füves, fás terület' földrajzi köznévi összetétele. Cigányok tanyáztak a helyen.

Csalános-hegy 'a Csalános-rétnél levő kiemelkedés' A *csalán* növénynev *-s* melléknévképzős származéka és a *hegy* 'dombnál nagyobb domborzati forma' (TESz.) jelentésű lexéma összekapcsolódása. Ld. **Csalános-rét**.

Csalános-rét 'terület a Csalános-hegynél' A *csalán* puszta növénynev *-s* melléknévképzős származéka és a *rét* földrajzi köznévi összetétele. Csalánnal borított fás terület.

Csák 'ma már Romániához tartozó földterület' A *Csák* nemzetségnévből vagy személynévből alakult helynév. A *Csák* nemzetség vagy család uradalma. Ld. **Csák-puszta**.

Csák-puszta 'ma már Romániához tartozó földterület' A *Csák* nemzetségnév vagy személynév és a *puszta* 'nagy műveletlen füves síkság' (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolódása. Vö. **Csák**.

Cserepesi-kút 'a Diószegi út és a Székelyhídi út kereszteződésénél lévő

kút' Az ottani Cserepes-csárdáról kapta a nevét.

Csete-ház 'az Ábrányi útnál, az erdő szélén lévő épület' A *Csete* családnév és a 'lakhely' jelentésű *ház* lexéma jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. *Csete* nevű ember tulajdonában lévő ház. Vö. **Erdészlak**.

Csicsókás 'az Ábrányi úttól balra, a Kopasz-hegy alatt elhelyezkedő terület' A *csicsóka* növénynevből keletkezett *-s* helynévképzővel morfematikus szerkesztés útján. Az ott élő növényzetről kapta a nevét.

Csonkafűz 'az Erdő egy része' A *csonka* melléknév és a *fűz* növénynevének összetételeként jött létre. Az ott lévő növényzetről kapta a nevét. Vö. **Csonkafűz-forrás, Csonkafűz-tanya, Csonkafűzi-gulyakút**.

Csonkafűz-forrás 'a Csonkafűz nevű helyet átszelő patak' A *Csonkafűz* helynév és a *forrás* földrajzi köznévi kapcsolata. A Nyírségből jön, nevét a területről kapta. Vö. **Csonkafűz**.

Csonkafűz-tanya 'a Csonkafűz nevű helyen lévő tanya' A *Csonkafűz* helynév és a *tanya* 'külterületen lévő önálló lakás gazdasági épületekkel' (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolata. Kerülőház. Vö. **Csonakfűz**.

Csonkafűzi-gulyakút 'a Csonkafűz nevű helyen lévő gulyakút' A *Csonkafűz* helynév *-i* melléknévképzős származéka és a *gulyakút* 'marhák itatására való építmény' jelentésű lexéma összekapcsolódása. Vö. **Csonkafűz**.

Csonkasorosi-hegy 'a Petőfi utca végén levő kiemelkedés' A *Petőfi utca* másik neve a *Csonkasor*. A *Csonkasor* helynév *-i* képzős származéka és a *hegy* földrajzi köznévből jött létre.

Csordakút 'a gulyakutak neve' A *csordakút* 'a csorda itatására szolgáló építmény' lexémából alakult helynév.

Csorda-pihenő 'a Piheni-tó nevű hely része' A *csorda* főnév és a *pihenő* földrajzi köznévi kapcsolata. Az állatok pihenő és gyülekező helye.

Dandé-dülő 'a Kereszt út utáni ötödik dülő' A *Dandé* családnév és a *dülő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. A *Dandé* család birtokában lévő földterület. Vö. **Dandé-tanya, Kis-tag**.

Dandé-tanya 'a Dandé-dülőben lévő tanya' A *Dandé* családnév és 'külterületen lévő önálló lakás gazdasági épületekkel' (TESz.) jelentésű lexéma jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. A *Dandé* család tulajdonában levő tanya.

Daváj 'az erdő elején lévő terület' A *davaj* orosz szó, jelentése 'gyerünk', önállóan vált helynévvé. Az 1945-ös betelepítések után kapta ezt a csúfnevet. (Bagaméri Krónika 2007: 23).

Daru-dűlő 'vizenyős hely a Takóban' A *daru* állatnév és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolata. Az ott élő madarokról kapta a nevét. Vö. **Daru-kút, Daru-lapos**.

Daru-kút 'kút a Daru-dűlőnél' A *daru* állatnév és a *kút* földrajzi köznévi kapcsolata. A területről kapta a nevét. Vö. **Daru-dűlő**.

Daru-lapos 'vizenyős hely a Takóban' A *daru* állatnév és a 'mélyebben fekvő terület' jelentésű *lapos* lexéma kapcsolata. Az ott élő madarokról kapta a nevét. Vö. **Daru-dűlő**.

Debreceni út 'Debrecen felé vezető út' A *Debrecen* helynév *-i* melléknévképzős alakja és az *út* földrajzi köznévi összekapcsolódása.

Dézsma-dűlő 'a Tagban található földdarab' Ld. **Dézsma-kert, Pap-tag**.

Dézsma-kert 'földterület a Tagban' A *dézsma* 'terményadó' jelentésű lexéma és a *kert* 'növény, vagy állatvédelmi okból elkerített hely' (TESz.) je-

lentésű földrajzi köznévi kapcsolata. Valamikor papok műveltették a területet. Vö. **Dézsma-dűlő**.

Diófás-dűlő '1. rész a Fényes-tagban, 2. terület a Major után' A *diófa* növénynév *-s* képzős származéka és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) jelentésű lexémából alakult jelzős szerkezet.

Diószegi út 'Diószeg felé vezető út' *Diószeg* nagyközség volt Bihar vármegyében, a székelyhídi járáshoz tartozott (Pallas), a helynév *-i* melléknévképzős származéka és az *út* földrajzi köznévi kapcsolata.

Diós-kút 'a Diófás-dűlőben lévő kút' A *dió* növénynév *-s* melléknévképzős alakja és a *kút* földrajzi köznévi összekapcsolódása. A *Györgyei-kút* újabb neve.

Diós-hegy 'a Diófás-dűlőben lévő kiemelkedés' A *dió* növénynév *-s* melléknévképzős alakja és a *hegy* 'nagyobb kiemelkedés' jelentésű földrajzi köznévi jelzős összekapcsolódása.

Dorogi-sor 'a Vámospércsi úttól a Gyula-tag felé vezető út oldalán lévő házsor' A *Dorogi* családnévből és a 'házak sora' jelentésű *sor* lexémából alakult jelöletlen birtokos jelzős szerkezet. Házsor, ahol Dorogiak laktak.

Egyház földje 'a Község földjétől a Kis-mezőig tartó földterület' Az *egyház* 'szent ház, templom' (TESz.) jelentésű főnévből és a birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület' földrajzi köznévből jött létre. A név a terület tulajdonosától ered.

Első-dűlő 'az első darab föld a Második-fordulóban' Az *első* sorszámnév és a *dűlő* földrajzi köznévi összekapcsolódása.

Első-forduló 'a Kereszt útig tartó, az ugarrendszer szerint három csoportba osztott (őszi, tavaszi, ugar) határ-rész' Az *első* sorszámnév és a *forduló* földrajzi köznévi összekapcsolódása.

Első-fordulós-kút 'az Első-forduló területén található kút' Az *Első-forduló* helynév *-s* képzős származékából és a *kút* földrajzi köznévből keletkezett.

Epres-dűlő 'egy darab föld a Törésben' Az *eper* növénynév *-s* melléknévképzős alakjából és a *dűlő* földrajzi köznévből alakult jelzős szerkezet. Eperfával beültetett földterület volt.

Epres út 'a Nyirábrányi út 1 km-es szakasza' az *eper* növénynév *-s* melléknévképzős alakjából és az *út* földrajzi köznévből alakult jelzős szerkezet. Eperfákkal szegélyezett út.

Erdézlak ld. **Cseteház** Az *erdész* foglalkozásnév és 'lakás' jelentésű *lak* földrajzi köznévből létrejött helynév.

Erős-tag 'a Szőlőnél, az Erdő melletti földbirtok' Az *Erős* családnév és 'nagyobb összefüggő terület' (TESz.) jelentésű lexéma jelöletlen birtokos jelzős összekapcsolódása. Erős Zoltán földje.

Égett-vágás 'az Erdő Templom-hegy felé eső része' az *égett* befejezett melléknévi igenév és 'kivágott erdő-rész' jelentésű *vágás* földrajzi köznévi kapcsolata. Égetéssel lecsupaszított erdő-rész.

Farkas-domb 'a *Hegyek* egy része' A *farkas* állatnév és a 'kis kiemelkedés' jelentésű *domb* lexéma jelzős szerkezetű összetétele. Domb, amin farkasok tanyáztak.

Farkas-hegy 'nagyobb kiemelkedés az Ilona-telepen' A *farkas* állatnév és a 'kiemelkedés' jelentésű lexéma jelzős szerkezetű összetétele. Kiemelkedés, amit farkasok laktak.

Fehér-föld szigetje 'az erdő Szentannai út melletti része' A *Fehér-föld* nevű hely és 'különálló rész' jelentésű *sziget* földrajzi köznévi birtokos személyjeles ellátott alakjának a kapcsolatából létrejött jelölt birtokos jelzős szerkezet.

Fehér-híd 'a Balázs-gátnál lévő híd' A *fehér* képzetlen melléknév és a *híd* 'víz feletti átkelésre alkalmas építmény' jelentésű földrajzi köznévjelzős szerkezetű összekapcsolódása. Fehér színűre festett híd.

Fehér templom csúcsa ld. **Pusztatemlom**.

Fekete-föld 'a településtől délre és keletre eső jó termőföldek' A *fekete* képzetlen melléknév és a 'megművelt földdarab' (TESz.) jelentésű *föld* földrajzi köznévjelzős szerkezetű összetétele. Fekete színű, kiváló minőségű termőföld.

Fényes kisasszony-tag 'a Fekete-föld Álmosd felé eső része' A *Fényes* családnév és a *kisasszony* méltóságnévből létrejött szerkezethez kapcsolódik a *tag* földrajzi köznévjelzős birtokos jelzős szerkezetet hozva létre. A Fényes lányok tulajdonában lévő nagyobb földterület. További nevei: **Fényes kisasszonyok tagja**, **Fényes-tag**.

Fényes kisasszonyok tagja ld. **Fényes kisasszony-tag**.

Fényes-tag ld. **Fényes kisasszony-tag**.

Fisch-tanya 'Újléta alatt lévő földbirtok' A *Fisch* családnév és a *tanya* 'külterületen lévő önálló lakás gazdasági épületekkel' jelentésű földrajzi

köznévjelzős birtokos jelzős kapcsolata. A *Fisch* család birtokában lévő tanya.

Forduló 'a Fekete-föld egy része' Az ugarrendszer szerint három csoportba osztott (őszi, tavaszi, ugar) határrész jelentésű *forduló* földrajzi köznévből alakult jelentéshasadással.

Fordulós-kút 'kút a Forduló területén. Ld. **Forduló**.

Gulyaállás ld. **Gulyakarám**.

Gulyaház ld. **Gulyakarám**.

Gulyakarám 'nyári kunyhó a pásztorok számára'

Gulyakút 'a csorda itatására szolgáló kút'

Gyenge-dűlő 'a Szilfa-dűlő egy része' A *Gyenge* családnév és a *dűlő* 'kisebb földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) lexéma jelzős birtokos jelzős összetétele. A *Gyenge* család birtokában lévő terület.

György-ér 'Érmihályfalva felől folyik bele a Kanálisba' *Györgyegyháza* (elpusztult település) helynévből ellipszissel keletkezett *György* név és az *ér* földrajzi köznévjelzős szerkezetű összekapcsolódása.

György-éri út 'a Templom-hegyhez vezető út' A *György-ér* helynév *-i* mel-

léknévképzős alakja és az *út* földrajzi köznév összekapcsolódása.

Györgyei-kút 'a Györgyei úton lévő kút' Vö. **György-éri út**.

Györgyei út ld. **György-éri út**.

Gyula-tag 'Újléta felé eső földterület' A *Gyula* keresztnév és a *tag* 'darab föld' (TESz.) földrajzi köznév által létrehozott jelöletlen birtokos jelzős szerkezet. Szabó Gyula tulajdonában lévő nagyobb földdarab.

Gyula-tagi út 'Újléta felé vezető út' A *Gyula-tag* helynév *-i* melléknévképzős alakja és az *út* földrajzi köznév összekapcsolódása. A *Gyula-tagot* keresztülszelő út.

Határ-dűlő 'utolsó dűlő a Másodikfordulóban' A *határ* földrajzi köznév és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) jelentésű földrajzi köznév összekapcsolódása. Kétharmada már Romániához tartozik. Vö. **Határ-dűlő, Mélyút-hát**.

Határszéli-dűlő 'földterület az Álmosdi-határnál' Nagy akácfás terület. Vö. **Határ-dűlő**.

Hegyek 'két domb a határban' A *hegy* földrajzi köznév a *-k* többesjellel összekapcsolódva vált helynévvé. Két kiemelkedés összefoglaló megnevezése.

Hegyei-csordakút 'csordakút a Hegyeknél' A *Hegyek* helynév *-i* melléknévképzős alakja és a 'marhák itatására való kút' jelentésű összetett földrajzi köznévvel létrejött jelzős szerkezet.

Hegyei-szőlő 'szőlő a Hegyeknél' A *Hegyek* helynév *-i* melléknévképzős alakja és a 'szőlőskert' jelentésű *szőlő* lexéma jelzős szerkezetű összekapcsolódása.

Hegy-ház 'Gyula-tagban és az Öreg-kertben lévő építmény' A *hegy* 'nagyobb kiemelkedés' és a *ház* földrajzi köznevek kapcsolata. Hegyöröknek készítették.

Herkéli-út 'az első nyiladék egy része' A *Herkéli* családnév és az *út* lexéma jelöletlen birtokos jelzős összekapcsolódása. Nevét egy intézőről kapta.

Ilona-telep 'a Gyula-tag mellett lévő lak' Az *Ilona* keresztnév és a *telep* földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. A tulajdonos feleségéről kapta a nevét.

Internált-vágás 'Kis Pál-nyiladék és a Virág völgye között elterülő kivágott erdő rész' Az *internált* személyt jelölő befejezett melléknévi igenév és a *vágás* földrajzi köznév kapcsolatából keletkezett jelöletlen birtokos jelzős

szerkezet. 1946-47-ben odavitt emberek által lecsupaszított rész.

Jegyző földje 'a Község földjében található földdarab' A *jegyző* foglalkozásnév és a birtokos személyjellel ellátott *föld* 'megművelt terület'(TESz.) földrajzi köznévi jelölt birtokos jelzős kapcsolata. A jegyző használatában lévő földterület.

Kanális 'két ér találkozási a Malom-gátnál' A *kanális* 'vízelvezető'(ÉrtSz.) jelentésű földrajzi köznévi önállóan vált helynévvé.

Kántor-rét 'mocsaras terület a falu határában' A *kántor* személyt jelölő főnév és a *rét* földrajzi köznévi összetételéből létrejött helynév. A kántor tulajdonában lévő földdarab.

Kapitány-figyelő 'épület a Kaptány-hegyen' Vö. **Kapitány-hegy**.

Kapitány-hegy 'kiemelkedés Nyír-ábrány alatt' A *kapitány* főnév és a *hegy* 'nagyobb kiemelkedés'(TESz.) jelentésű földrajzi köznévi összetétele.

Kapitány-nyiladék 'a Kapitány-hegyhez vezető erdőátvágás' Vö. **Kapitány-hegy**.

Kapitány-pihenő 'pihenőhely a Kapitány-hegyen' Vö. **Kapitány-hegy**.

Kapitány-tisztás 'legelő a Kapitány-hegynél' Vö. **Kapitány-hegy**.

Kas-dűlő 'földdarab a Tag területén' A *kas* 'nagyobb kosár'(ÉrtSz.) jelentésű szó és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész'(TESz.) földrajzi köznévi összetétele. Kosár alakú kisebb földterület.

Káptalan erdeje 'a Babós kivételével minden erdő' A *káptalan* 'katolikus egyházi szerv' jelentésű lexémából és az *erdő* földrajzi köznévi birtokos személyjeles származékából alakult jelölt birtokos jelzős szerkezet. A káptalan tulajdonában lévő erdő. Másik neve: **Káptalani-erdő**.

Káptalan féle-föld 'mezőgazdasági terület a Takóban és a Somos-dűlőben' A *káptalan* 'katolikus egyházi szerv' -*féle* képzőszerű utótagos származékából és a *föld* 'megművelt terület' földrajzi köznévből alakult szintagmatikus szerkesztéssel.

Káptalan-tanya 'tanya a Törésben' A *káptalan* 'katolikus egyházi szerv' és a *tanya* 'külterületen levő lakás gazdasági épületekkel'(TESz.) jelentésű földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős szerkezete.

Káptalani-erdő ld. **Káptalan erdeje**.

Karándi-föld 'a Somosi-legelő szélén található megművelt terület' A

Karándi családnév és a *föld* földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős szerkezete. Szintagmatikus szerkesztéssel keletkezett névalakulat.

Kekenics 'két domb' Nevének magyarázata ismeretlen.

Kenderáztató 'terület a Cigányréten és Oncsa felé' A *kender* növénynév és az *áztató* folyamatos melléknévi igenévből létrejött szókapcsolatból vagy összetett földrajzi köznévből keletkezett helynév.

Kender-föld A *kender* növénynév és a *föld* földrajzi köznév összetétele. A falu legjobban termő része, amit felosztottak, és konyhakertként használják.

Kenézi út 'a Takó földek között helyezkedik el' A *Kenéz* településnév -i melléknévképzős változata és az *út* földrajzi köznév szintagmatikus szerkesztéssel alakult kapcsolata.

Kerecsenyi-híd 'a Csonkafűzforrásnál a Réten található' A *Kerecsenyi* családnév és a *híd* 'vizeken való átkelésre alkalmas építmény' jelentésű lexéma kapcsolata. Készítőjéről kapta a nevét.

Kerecsenyi-kút 'a Réten található kút' Vö. **Kerecsenyi-híd**.

Kereszt-fasor 'Álmosd és Bagamér közötti választóvonal' A *kereszt* főnév

és a *fasor* lexéma kapcsolatából magyarázható.

Kereszt út 'a Székelyhídi utat keresztezi' A *kereszt* főnév és az *út* földrajzi köznév összetétele.

Kerti-híd 'a Kanálison lévő híd' A *Kerti* családnév és a *híd* földrajzi köznév kapcsolata. A közelben lakó családról kapta a nevét.

Kék-Kálló-völgy 'tájvédelmi terület a Fehér-hídnál' A *kék* képzetlen melléknévből és, a *Kálló* helynévből létrejött víznév és a *völgy* 'két kiemelkedés között elnyúló terület' jelentésű földrajzi köznév kapcsolata. Az előtagban szereplő víznév az ér kék vizéről kapta a nevét.

Kisasszony-tag ld. **Fényes-kisasszony-tag**.

Kisasszonyok tagja ld. **Fényes-kisasszony-tag**.

Kis Endre dülője 'a Tagban található kisebb földdarab' A *Kis Endre* személynév és a *dülő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznév jelölt birtokos jelzős szerkezete.

Kis-Kántor-rét 'a Kántor-rét egy része' A *kis* képzetlen melléknév és a *Kántor-rét* helynév összetétele. Ld. **Kántor-rét**.

Kis-Kekenics-hegy 'a Kekenics-hegy egy része' A *kis* képzetlen melléknév és a *Kekenics-hegy* helynév kapcsolatából jött létre. Vö. **Kekenics**.

Kis-mező 'a Kenderföld része' A *kis* képzetlen melléknév és a *mező* földrajzi köznévi kapcsolata. Vö. **Kis-mezői-dűlő**.

Kis-mezői-dűlő 'dűlő a Kis-mezőn' Ld. **Kis-mező**.

Kis Pál-féle-tanya ld. **Kis Pál-tanya**.

Kis Pál-tanya 'tanya a Farkasdomb közelében' A *Kis Pál* személynév és a *tanya* 'külterületen levő lakás gazdasági épületekkel' földrajzi köznévi összetételéből alakult. Vö. **Kis Pál-féle-tanya**.

Kis-szőlő 'a Csonkatorony végétől a Köves útig húzódó szőlőskert' A *kis* képzetlen melléknév és a *szőlő* földrajzi köznévi kapcsolatából alakult.

Kis-tag 'az ötödik dűlő a Keresztút után' A *Kis* személynév és a *tag* 'darab föld' földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős összekapcsolódása.

Kocsis-tag 'földterület az Álmosdi határnál' A *Kocsis* személynév és a *tag* földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős összekapcsolódása.

Kókai-ház 'a Ligeten található bagolyvárra hasonlító épület' A *Kókai*

személynév és a *ház* 'lakóépület' jelentésű lexéma jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. Nevét a tulajdonosáról kapta. Vö. **Bagolyvár**.

Kókai-hegy 'kiemelkedés amire a Kókai-ház épült' Ld. **Kókai-ház**.

Kókai-kút 'kút a Kókai-hegyen' Ld. **Kókai-ház**, **Kókai-hegy**.

Kolányi-nyiladék 'a második nyiladék az erdőben' A *Kolányi* személynév és a *nyiladék* 'erdőátvágás' jelentésű földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős összetétele.

Komlódi-rét 'a Káptalan erdejében található vizenyős terület' A *Komlódi* személynév és a *rét* 'vizenyős, füves, fás terület' (TESz.) földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata.

Kopasz-hegy 'kiemelkedés a Bikai-istálló közelében' A *kopasz* képzetlen melléknév és a *hegy* 'nagyobb kiemelkedés' földrajzi köznévből álló névalakulat. *Kopár* kiemelkedés, azóta *szőlő*-vel lett beültetve. Vö. **Új-szőlő**.

Kosár-hegy 'Nyírábrány és Szentannapuszta között lévő kiemelkedés' A *kosár* 'fonott kétfülű tartó' (ÉrtSz.) jelentésű főnév és a *hegy* földrajzi köznévből alakult szintagmatikus szerkesztéssel. *Kosár* formájú kiemelkedés.

Kóti-dűlő ld. **Ármós-dűlő**.

Kökényes 'az Erdő Liget felé eső része' A *kökény* növénynév és az *-s* helynévképző összekapcsolódása. Keletkezésére többféle magyarázat létezik. Alakulhattak párhuzamosan a kétrészes *Kökényes-hegy* névváltozattal, vagy az egyrészes név alakult a kétrészesből ellipszissel. Kökénybokrokkal belepített terület.

Kökényes-hegy 'az Erdő Liget felé eső része' A *kökény* növénynév *-s* képzős származéka és a *hegy* földrajzi köznév összetétele. Ld. **Kökényes**.

Kőrösi-tanya 'föld az Ilona-telep mellett' A *Kőrösi* családnév és a *tanya* 'külterületen levő lakás gazdasági épületekkel' jelentésű földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős szerkezete. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Község erdeje 'erdők a Babós kivételével' A *község* főnév és az *erdő* birtokos személyraggal ellátott földrajzi köznév jelölt birtokos jelzős kapcsolata.

Község földje 'föld a Kender-föld után' A *község* főnév és a *föld* 'megművelt terület' (TESz.) jelentésű lexéma jelölt birtokos jelzős szerkezete.

Köves út 'a belterületi út folytatása' A *köves* képzett melléknév és az *út* földrajzi köznév összekapcsolódása.

Külső-forduló 'a harmadik forduló' A *külső* 'kívülre eső rész' jelentésű lexéma és a *forduló* 'az ugarrendszer szerint három csoportba osztott (őszi, tavaszi, ugar) határrész' (TESz.) földrajzi köznév összekapcsolódása.

Külső-kertek 'a község területén kívül eső kertek' A *külső* 'kívülre eső' jelentésű melléknév és a *-k* többesjellel ellátott *kert* 'növény- vagy állatvédelmi okból elkerített hely' (TESz.) jelentésű lexémából alakult jelzős szerkezetként.

Külső-liget 'Nyirábrány alatt elhelyezkedő terület' A *külső* 'kívülre eső' jelentésű melléknév és a *liget* 'ritkás erdő' jelentésű földrajzi köznév összekapcsolódása.

Lakatos-dűlő 'a harmadik dűlő a Kereszt út után' A *Lakatos* személynév és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős összekapcsolódása.

Laposi-dűlő 'egyenes földdarab a Tag és Forduló találkozásánál' A *lapos* melléknév (vagy a belőle keletkezett, de ma már nem használatos *lapos* helynév) *-i* melléknévképzős alakja és a *dűlő* földrajzi köznév összekapcsolódása.

Laposi-kút ld. **Fordulós-kút**, **Laposi-dűlő**.

Legelő 'tisztás, legelő a Barcán, a Malom-gátnál és a Somos alján' A 'tisztás, legelő' jelentésű földrajzi köznév önállóan vált jelentéshasadással helynévvé.

Legelő-erdő ld. **Babósi-erdő**.

Lemberg-el-tanya 'földterület a Bolya-dűlők közelében' A *Lemberg* családnév és a *dűlő* földrajzi köznévből létrejött jelöletlen birtokos jelzős szerkezet. A tulajdonosról kapta a nevét.

Liba-kút 'kút a Liba-legelőn' A *liba* állatnév és a *kút* 'forrás' (TESz.) földrajzi köznév összekapcsolódása.

Liba-legelő 'legelőrész a Somos alján' Vö. **Liba-kút**.

Libák pihenője 'a Liba-legelő mellett elhelyezkedő terület' A *liba* állatnév *-k* többesjellel ellátott származéka és a birtokos személyragos *pihenő* földrajzi köznév jelölt birtokos jelzős szerkezete.

Liget ld. **Külső-liget**.

Ligeti-tanya 'épület a Ligeten' Ld. **Bagolyvár, Kókai-ház**.

Lóhalál-hegy 'meredek kiemelkedés az Erdő területén' A 'lovak pusztulása' és a 'nagyobb kiemelkedés' jelentésű lexémák összekapcsolódása. Az ott elhullott lovakról kapta a nevét.

Macska-domb 'kisebb kiemelkedés a Lóhalál-hegynél' A *macskatöke* nevű növény első tagja és a *domb* 'kisebb kiemelkedés' földrajzi köznév összekapcsolódása. Az ott lévő növényzetről kapta a nevét.

Magas-figyelő 'torony a Vontató-hegynél' A *magas* képzetlen melléknév és a 'megfigyelőtorony' jelentésű *figyelő* földrajzi köznév kapcsolatából alakult névforma.

Major-tanya ld. **Káptalan-tanya**.

Malom-gát 'legelő az Erdő és a Gyula-tag között' A *malom* főnév és a *gát* 'árok, patak feltöltött partja' jelentésű földrajzi köznév kapcsolata. A régi vízimalomról kapta a nevét.

Malom-gáti-hegy 'kiemelkedés a Malom-gáton' Vö. **Malom-gát**.

Malom-gáti-híd 'híd a Malom-gáton' Vö. **Malom-gát**.

Malom-hegy 'domb a Malom-gáton' Vö. **Malom-gát**.

Malvin kútja 'kút a Balázs-gáton' A *Malvin* személynév és a *kút* 'forrás' jelentésű földrajzi köznév birtokos jelzős származékának kapcsolata. A kút, amibe beleölte magát egy Malvin nevű lány.

Második-forduló ld. **Forduló, Első-forduló**.

Massza 'nagy földterület az Álmosdi-határnál' A *massza* 'alaktalan, formálható anyag' (ÉrtSz.) jelentésű lexéma alkotja a helynevet. Párhuzamosan alakulhatott a kétrészes névvel, vagy ellipszissel keletkezett a kétrészes változatból. Vö. **Massza-föld**.

Massza-föld ld. **Massza**.

Mélyút-hát 'az utolsó dűlő a Második-fordulóban' A *mély* melléknévből és az *út* földrajzi köznévből létrejött összetétel, illetve a *hát* 'hátulsó' jelentésű lexéma összekapcsolódása. A hely formájáról kapta a nevét. Újabb neve: **Határ-dűlő**.

Mélyút-háti-dűlő 'dűlő a Mélyútháton' Ld. **Mélyút-hát**.

Miklósi út 'a Nagy utat és a Tilos utat köti össze' A név eredete többféleképpen magyarázható: 1. A *Miklós* személynév *-i* képzős változata és az *út* földrajzi köznév kapcsolata. 2. Az előtag vélhetően helynév, s ez kapcsolódott össze az *út* földrajzi köznévvvel.

Nagy-Csák ld. **Csák**.

Nagy-erdő ld. **Káptalani-erdő**.

Nagy-Kántor-rét 'a Kis-Kántor-rét melletti mocsaras terület' A *nagy* képzetlen melléknév és a *Kántor-rét* helynév minőségjelzős összetétele.

Nagy-Kekenics-hegy ld. **Kekenics, Kis-Kekenics-hegy**.

Nagy-sárgödör ld. **Kenderáztató**.

Nagy út 'Nyírábrány felé vezető út' A *nagy* képzetlen melléknév és az *út* földrajzi köznév minőségjelzős összekapcsolódása.

Négy-nyárfa 'az Erdő és Takó szélén található rövid fasor' A *négy* számnév és a *nyárfa* növénynév jelzős összetétele.

Nyárfás 'fás terület a Rét szélén' A *nyárfa* puszta növénynév *-s* helynévképzős származéka. Az ott élő növényekről kapta a nevét.

Nyárfás-kút ld. **Nyárfás**.

Nyírábrányi út 'a belterületi Nyírábrányi út folytatása' A *Nyírábrány* településnév *-i* melléknévképzős alakja és az *út* földrajzi köznév jelzős kapcsolata.

Öreg-kert 'szőlőskert Vámospércs felé' Az *öreg* képzetlen melléknév és a *kert* 'növény, vagy állatvédelmi okból elkerített hely' földrajzi köznév összetétele. A legrégebbi szőlőskert.

Öreg-szőlő ld. **Öreg-kert**.

Ötvenes 'istálló a volt TSz. területén' Az *ötven* számnév *-s* helynévképzős származéka önmagában alakult helynévvé. Párhuzamosan alakulhatott az *Ötvenes-istálló* kétrészes névvel, esetleg ellipszissel keletkezhetett a két-

részes változatból. Ötven állat tartására alkalmas. Vö. **Ötvenes-istálló**.

Ötvenes-istálló ld. **Ötvenes**.

Pap-dűlő 'a Község földjétől a Kismezőig tart' A *pap* foglalkozásnév és a *dűlő* 'kisebb földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős kapcsolata.

Pap-rét 'a Kántor-rét folytatása' Vö. **Pap-dűlő**.

Pap-tag 'földterület a Tagban' Vö. **Pap-dűlő**.

Paraszt-rét 'terület a Nyírábrányi útbal oldalán'

Perem-hegy 'kiemelkedés a nyírábrányi határnál' A *perem* 'valaminek a széle' jelentésű lexéma és a *hegy* 'nagyobb kiemelkedés' (TESz.) földrajzi köznévi összetétele.

Pércsi-határ 'a falu Vámospercs felé eső része' A *Vámospercs* településnév utótagjának *-i* képzős származéka és a *határ* földrajzi köznévi kapcsolata.

Péter-tag 'földdarab a Gyulataban' A *Péter* személynév és a *tag* 'darab föld' földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős szerkezetű összetétele. Péter Mihály földbirtoka.

Piheni-tó 'állóvíz a Somos utca végén' A *pihen* igéből képzett folyamatos

melléknévi igenév és a *tó* 'állóvíz' földrajzi köznévi összetétele.

Pipás-dűlő 'földdarab a Szilfa-dűlőtől a Diószegi útig' A *pipás* képzett melléknév és a *dűlő* 'kisebb földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznévi összetétele. Pipa formájú dűlő.

Pusztatemplom 'erdős rész Nyírábránynál' A *puszta* földrajzi köznévi és a *templom* 'egyház' (TESz.) jelentésű lexémákból keletkezett szóösszetétel. A *Györgyegyházai* templom maradványairól kapta a nevét.

Rác Gábor-féle-ház ld. **Rác Gábor háza**.

Rác Gábor háza 'tanya a Csonkafüznél' A *Rác Gábor* személynév és a birtokos személyjellel ellátott *ház* földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős összetétele. Másik neve: **Rác Gábor-féle-ház**.

Regéci 'terület Érselind és a Balázsgát között' A *Regéci* személynév önállóan vált helynévvé. Párhuzamosan alakulhatott a *Regéci-tag* kétrészes névvel, esetleg ellipszissel keletkezhetett a kétrészes változatból. Vö. **Regéci-tag**.

Regéci-tag ld. **Regéci**.

Repce-tábla 'terület az Oncsától a határig' A *repce* növénynévi és a *tábla*

'nagyobb összefüggő terület, amelyen általában növényt természetnek' jelentésű földrajzi köznévi összetétele.

Rét 'a Malom-gát nyúlványa' A *rét* földrajzi köznévi önállóan, jelentéshasadás útján vált helynévvé.

Román-határ 'a felszántott Diószegi út' A *román* népnév és a *határ* 'egy településhez tartozó külterület' (TESz.) földrajzi köznévi kapcsolata.

Rókalyuk 'rókafészek az Öregkertben' A *rókalyuk* földrajzi köznévi önállóan vált helynévvé.

Sajtos gerindje A *sajtos* képzett melléknévből és a *gerind* 'hegy, domb kiemelkedő része' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévi birtokos személyragos származékából létrejött jelölt birtokos jelzős összetétel.

Sár-gödör 'mélyedés az Oncsa szélén' A *sár* főnév és a *gödör* 'mélyedés' jelentésű lexéma kapcsolata.

Selindi út 'út Érselind felé' A *Selind* településnév *-i* melléknévképzős alakja és az *út* 'közlekedési sáv' (TESz.) földrajzi köznévi minőségjelzős összetétele.

Silye-dűlő 'dűlő a Dézsma-dűlő után' A *Silye* családnév és a *dűlő* 'kisebb földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) föld-

rajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata.

Silye-hodály 'épület a Tagban' A *Silye* családnév és a *hodály* 'nagy, pajtaszerű épület' jelentésű lexéma jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata.

Somos 'terület a Törés és a Fekete-föld között' A *som* növénynév *-s* helynévképzős származéka.

Somos alja 'terület a Somos és az Oncsa között' A *Somos* helynév és az *alja* földrajzi köznévi jelölt birtokos jelzős összetétele. Vö. **Somos**.

Somosi-erdő 'erdő a Somosnál' A *Somos* helynév *-i* melléknévképzős származéka és az *erdő* 'fával borított terület' földrajzi köznévi jelzős szerkezete. Vö. **Somos**.

Somosi-kút 'kút a Somosnál' Vö. **Somos, Somosi-erdő**.

Somosi-legelő 'legelő a Somos mellett' Vö. **Somos, Somosi-erdő**.

Szabó-tanya 'tanya a Csonkafűznél' A *Szabó* személynév és a *tanya* 'külterületen levő lakás gazdasági épületekkel' (TESz.) földrajzi köznévi jelöletlen birtokos jelzős összetétele.

Szabó-tanyai-kút 'kút a Szabótanyán' Vö. **Szabó-tanya**.

Szarvas-hegy 'kiemelkedés a Káptalani erdő területén' A *szarvas* állatnév és a *hegy* 'dombnál nagyobb dom-

borzati forma' (TESz.) földrajzi köznévi összetétele.

Száz-as-istálló 'istálló a Barcán' A *száz-as* képzett melléknév és az *istálló* 'állatok tartására szolgáló épület' jelentésű földrajzi köznévi kapcsolata. Kb. száz állat tartására alkalmas.

Szász Dániel földje 'földdarab a Kereszt útnál' A *Szász Dániel* személynév a birtokos személyjeles *föld* 'megművelt terület' jelentésű lexémával alkotott jelölt birtokos jelzős összetétele. A tulajdonosról kapta a nevét.

Szegények útja 'ösvény, ami érinti a Babóst és a Káptalan erdejét' A *-k* többesjellel ellátott, csoportot jelölő főnévből és az *út* földrajzi köznévi birtokos jelzős származékából alakult birtokos jelzős szerkezet.

Szentannai út 'út a Csonkafűznél' A *Szentanna* helynév *-i* melléknévképzős származéka és az *út* földrajzi köznévi összetétele. Szentannapuszta felé vezető út.

Szentannapuszta 'a vasútállomás és környéke' A *Szent Anna* patrocíniumi név (illetve a belőle keletkezett *Szentanna* helynév) és a *puszta* 'műveletlen föld' (TESz.) földrajzi köznévi összetétele.

Székelyhídi út 'Székelyhíd felé vezető út' A *Székelyhíd* településnév *-i* melléknévképzős származéka és az *út* földrajzi köznévi kapcsolata.

Szénás-kert 'a Takó-hegy előtti rész' A *szénás* képzett melléknév és a *kert* 'növény- vagy állatvédelmi okból elkerített hely' földrajzi köznévi összetétele.

Szénégető cigányok tábora 'terület a Kapitány-hegy alatt' A *szénégető* folyamatos melléknévi igenév, a *cigány* *-k* többesjellel ellátott etnikumnév és a *tábor* földrajzi köznévi összetétele. A szénégetéssel foglalkozó cigányok táborhelye.

Szilágyi-ház 'az Ábrányi útnál, az erdő szélén lévő épület' A *Szilágyi* családnév és a *ház* földrajzi köznévi összetételéből alakult jelöletlen birtokos jelzős szerkezet.

Szilágyi Karcsi-erdészlak ld. **Szilágyi-ház**.

Szilfa-dűlő 'három dűlő a Székelyhídi útnál' A *szilfa* puszta növénynév és a *dűlő* 'kisebb földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határ rész' (TESz.) földrajzi köznévből alakult névforma. Az ott lévő növényekről kapta a nevét.

Szilfás-dűlő ld. **Szilfa-dűlő**.

Szombati-föld 'a harmadik dűlő a Második-fordulóban' A *Szombati* személynév és a *föld* 'megművelt terület' (TESz.) földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős összetétele. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Szombati-kút 'kút a Szombati-földön' Vö. **Szombati-föld**.

Szőlő alja 'a szőlődombok alja' A *szőlő* növénynév és az *alja* földrajzi köznévi jelölt birtokos jelzős összetétele.

Szőlős-kert ld. **Nagy-szőlő, Öreg-szőlő, Új-szőlő**.

Szűcs András földje 'a harmadik dűlő a Kereszt út után' A *Szűcs András* személynév és a birtokos személyjellel ellátott *föld* lexéma birtokos jelzős összetétele.

Szűcs András kútja ld. **Szűcs András földje**.

Szűcsné-föld 'megművelt terület a Törés-tanya mellett' A *Szűcsné* személynév és a *föld* földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős szerkezete.

Szűcs-tanya ld. **Szűcsné-föld**.

Tag 'a Fekete-föld fordulókön túl eső része' A *tag* 'darab föld' jelentésű földrajzi köznévi önállóan, jelentéshasadással vált helynévvé. Vö. **Tagi-földek, Tagok**.

Tagi-földek ld. **Tag**. A *Tag* helynév *-i* képzős származékából és a *föld* 'megművelt terület' (TESz.) *-k* többesjellel ellátott alakjából létrejött helynév.

Tagok ld. **Tag**. A *tag* 'darab föld' jelentésű földrajzi köznévi *-k* többesjellel ellátott származéka.

Takács-dűlő 'második forduló a Kereszt út után' A *Takács* személynév és a *dűlő* földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős összetétele.

Takács-kútja ld. **Szombati-kút**.

Takács Lajos dűlője 'második forduló a Keresztút után' A *Takács Lajos* személynév és a *dűlő* földrajzi köznévi jelölés birtokos jelzős szerkezete. Vö. **Takács-dűlő**.

Takó 'a Selindi út bal oldalától az Erdőig tartó terület' A *Takó* pusztaszemélynév vált önállóan, metonimikusan helynévvé.

Takó-hegy 'kiemelkedés a Takóban' A *Takó* pusztaszemélynév és a *hegy* 'nagyobb kiemelkedés' (TESz.) jelentésű földrajzi köznévből alakult névforma.

Takó sűrűje 'cserjés rész a Takóban' A *Takó* pusztaszemélynév és a *sűrű* földrajzi köznévi birtokos személyjellel ellátott lexéma jelölt birtokos jelzős szerkezete.

Tanka-tanya 'terület a Barackoskút mellett' A *Tanka* puszta személynév és a *tanya* 'külterületen levő lakás gazdasági épületekkel' (TESz.) földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős összetétele.

Tégla-dűlő 'a Tégla-gödörhöz vezető út' A *tégla* főnév és a *dűlő* 'kisebb, földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznév összetétele.

Tégla-gödör 'terület az Ötvenes mellett' A *tégla* főnév és a *gödör* 'mélyedés' földrajzi köznév kapcsolata.

Tilos út 'Kisábrány felé vezető út' A *tilos* képzetlen melléknév és az *út* 'közlekedési sáv' földrajzi köznév minőségjelzős összetétele.

Tökös 'sík terület a Liget mellett' A *tök* növénynév -s helynévképzős alakja. Párhuzamosan alakulhatott a *Tökös-lapos*, *Tökös-lapos* kétrészes névvel, vagy az egyrészes név keletkezett a kétrészes változatokból. Tököt termeltek ezen a földterületen. Vö. **Tökös-lapos**, **Tökös-lapos**.

Tökös-lapos ld. **Tökös**. A *tökös* képzett melléknév és a *lapos* 'mélyebben fekvő terület' jelentésű földrajzi köznév összetétele.

Tökös laposa ld. **Tökös**, **Tökös-lapos**. A *tökös* képzett melléknév és a

lapos 'mélyebben fekvő terület' jelentésű birtokos személyjeles földrajzi köznév összetétele.

Törés 'a Somosi-erdő legkésőbb feltört része'

Törési-tanya 'tanya a Törésben' A *Törés* helynév -i melléknévképzős alakja és a *tanya* földrajzi köznév minőségjelzős összekapcsolódása.

Tökés 'a Somos mocsaras része' A *tőke* főnév -s helynévképzős származéka. Morfematikus szerkesztés útján keletkezett.

Tyúkugró 'mocsaras terület a Ligeten' A *tyúk* állatnév és az *ugró* folyamatos melléknévi igenévből keletkezett szóösszetétel. Ma már nem élő név.

Új-híd 'híd a Kanálison' Az *új* képzetlen melléknév és a *híd* 'vizeken való átkelésre alkalmas építmény' (TESz.) földrajzi köznév minőségjelzős kapcsolata.

Új-kút 'kút a Káptalan-tanyánál' Az *új* képzetlen melléknév és a *kút* 'földbe ásott vagy fűrt gödör, amiből a talajvíz felszínre hozható' (TESz.) lexéma minőségjelzős összetétele.

Újlétai út 'Újlétára vezető út' Az *Újléta* helynév -i melléknévképzős származéka és az *út* földrajzi köznév minőségjelzős összekapcsolódása.

Új-szőlő 'szőlőskert a Kopasz-hegyen' Az *új* képzetlen melléknév és a *szőlő* növénynév minőségjelzős összetétele.

Új-szőlői-legelő 'rét a Bikaistálló előtt' Az *Új-szőlő* helynév *-i* melléknévképzős származéka és a *legelő* földrajzi köznév minőségjelzős kapcsolata.

Vakarítás 'a Pap-rét kis sarka' A *vakarék* 'apró, kicsi' jelentésű lexémából alakult helynévvé. Párhuzamosan alakulhatott a *Vakarítás-rét* kétrészes névvel, esetleg ellipszissel keletkezhetett a kétrészes változattól. Vö. **Vakarítás-rét**.

Vakarítás-rét ld. **Vakarítás**.

Varjú-szoros 'az Erdő Romániába átkerült része' A *varjú* állatnév és a *szoros* földrajzi köznév kapcsolata.

Vaskapu 'két kiemelkedés, az Epres út végén található' A *vas* anyagnév és a *kapu* főnév összetétele.

Vályog-gödör ld. **Tégla-gödör**.

Vámospércsi út 'Vámospércs felé vezető út' A *Vámospércs* településnév *-i* melléknévképzős származéka és az *út* földrajzi köznév minőségjelzős összekapcsolódása.

Védő-erdő ld. **Babós**.

Virág-dűlő 'dűlő a Dézsma-dűlő után' A *Virág* családnév és a *dűlő* 'ki-

sebb földdarab, meghatározott nagyságú szántóföld, határrész' (TESz.) földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. Régi tulajdonosáról kapta a nevét. Ld. **Silye-dűlő**.

Virág fája 'fa a Virág-dűlőben' A *Virág* személynév és a *fa* növénynév birtokos személyjeles alakjából létrejött birtokos jelzős szerkezet.

Virág völgye 'mélyedés a Káptalan erdejében' A *virág* puszta növénynév és a *völgy* 'két kiemelkedés között elnyúló terület' földrajzi köznév birtokos személyjeles alakulatával létrejött birtokos jelzős szerkezet.

Vitéz-föld 'megművelt terület a Somosnál' A *vitéz* 'katona' jelentésű főnév és a *föld* 'megművelt terület' jelentésű földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős szerkezete. A világháborúból hazatért katonák kapták. Ld. **Kárándi-föld, Szúcsné-föld**.

Vitéz-tanya 'tanya a Vitéz-földön' Ld. **Vitéz-föld**.

Vonal-árok 'mesterséges árok az Erdőben' A *vonal* 'egyenes térbeli alakzat' jelentésű lexéma és az *árok* 'mélyedés, vájat' földrajzi köznév minőségjelzős kapcsolata.

Vontató-hegy 'kiemelkedés a Tilos útnál' A *vontató* folyamatos melléknévi

igenév és a *hegy* földrajzi köznév összetétele. Nehezen járható terület.

Zilahi-dűlő 'földdarab a Kis-mező után' A *Zilahi* családnév és a *dűlő* földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős kapcsolata. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Zsellér-föld 'földterület, ami Romániához került' A *zsellér* főnév és a *föld* 'megművelt terület' jelentésű földrajzi köznév jelöletlen birtokos jelzős összetétele. A nincstelenek kaptak itt egy kevéske földet.

VI. Melléklet

Táblázat

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Ábrányi út	ábrány			i		út		532	100	23	11	11
Ács	ács							421		44		33
Ácsé	ács			é				421		44		33
Ács-tanya	ács					tanya		421	100	44	11	11
Álmosdi határ	álmos	d		i		határ		524	100	23	11	11
Álmosdi út	álmos	d		i		út		532	100	23	11	11
Ármós-dűlő	ármós					dűlő		421	100	44	11	11
Ármós nyiladéka	ármós					nyiladék	a	422	100	44	11	11
Árva-dűlő	árva					dűlő		421	100	44	11	11
Árvák földje	árvá			k		föld	je	421	100	44	11	11
Ásztai-kút	ásztai					kút		421	100	44	11	11
Babós	babó			s				412		52		21
Babósi-erdő	babó	s		i		erdő		523	100	23	11	11
Bagi geringye	bagi					gerind	je	421	100	44	11	11
Bagi-rét	bagi					rét		421	100	44	11	11
Bagi sűrűje	bagi					sűrű	je	421	100	44	11	11
Bagoly-vár	bagoly					vár		412	100	52	11	11
Balázs-gát	balázs					gát		422	100	44	11	11
Barackos	baracko			s				411		72		21
Barackos út	baracko			s		út		411	100	72	11	11
Barackos-kút	baracko			s		kút		411	100	72	11	11
Barca	barca							900		90		92
Barcai-legelő	barca			i		legelő		523	100	72	11	11
Benke geringye	benke					gerind	je	421	100	44	11	11
Bergel-tag	bergel					tag		421	100	44	11	11
Bikagyakra tisztás	bika		gyak r	a		tisztás		523	100	22	11	11
Bikaistálló	bikaistál- ló							325		12		33
Bocskai-árok	bocskai					árok		710	100	41	11	11
Bodonos-kút	bodono			s		kút		311	100	72	11	11
Bodonos-dűlő	bodono			s		dűlő		311	100	72	11	11
Bolya-dűlők	bolya					dűlő	k	900	100	90	11	11
Bolya-hegy	bolya					hegy		900	100	90	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Bolhás-dűlő	bolhá			s		dűlő		412	100	72	11	11
Brém Lőrinc nyiladéka	brém		lörin c			nyiladék	a	421	100	43	11	11
Bunyitai János- pihenő	bunyitai		jáno s			pihenő		421	100	43	11	11
Cigány-rét	cigány					rét		423	100	31	11	11
Csalános-hegy	csaláno			s		hegy		411	100	72	11	11
Csalános-rét	csaláno			s		rét		411	100	72	11	11
Csák	csák							421		44		33
Csák-puszt	csák					puszta		421	100	44	11	11
Cserepesi-kút	cserepe	s		i		kút		525	100	23	11	11
Csete-ház	csete					ház		422	100	44	11	11
Csicsókás	csicsóká			s				411		51		21
Csonkafűz	csonka		fűz					411		21		11
Csonkafűz- forrás	csonka		fűz			forrás		411	100	22	11	11
Csonkafűz- tanya	csonka		fűz			tanya		411	100	22	11	11
Csonkafűzi- gulyakút	csonka		fűz	i	gu- lya	kút		523	100	22	12	11
Csonkatorosi- hegy	csonka		sor	i		hegy		524	100	23	11	11
Csorda-kút	csorda					kút						11
Csorda-pihenő	csorda					pihenő		411	100		11	11
Csukaugró	csuka		ugr	ó				411		52		33
Csuszkyó												
Dandé-dűlő	dandé					dűlő		421	100	44	11	11
Dandé-tanya	dandé					tanya		421	100	44	11	11
Daváj	daváj							432		46		31
Daru-dűlő	daru					dűlő		412	100	52	11	11
Daru-kút	daru					kút		412	100	52	11	11
Daru-lapos	daru					lapo	s	412	100	52	11	11
Debreceni út	debrecen			i		út		532	100	23	11	11
Dézsma-kert	dézsma					kert		432	100		11	11
Dézsma dűlő	dézsma					dűlő		432	100		11	11
Diófás-dűlő	dió		fá	s		dűlő		411	100	72	11	11
Diószegi út	diószeg			i		út		532	100	23	11	11
Diós-kút	dió			s		kút		411	100	72	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Diós-hegy	dió			s		hegy		411	100	72	11	11
Dorogi-sor	dorogi					sor		421	100	44	11	11
Egyház földje	egy		ház			föld	je	422	100	33	11	11
Első-dűlő	első					dűlő		540	100	77	11	11
Első-forduló	első					forduló		540	100	77	11	11
Első fordulós kút	első		for- duló	s		kút		540	100	77	11	11
Epres-dűlő	epe			s		dűlő		411	100	72	11	11
Epres út	epe			s		út		411	100	72	11	11
Erdéli út	erdél			i		út		532	100	23	11	11
Erdész-lak	erdész					lak		422	100	33	11	11
Erdő	erdő							411				31
Erős-tag	erős					tag		421	100	44	11	11
Égett-vágás	ége			tt		vágás		431	100	74	11	11
Farkas-domb	farkas					domb		412	100	52	11	11
Farkas-hegy	farkas					hegy		412	100	52	11	11
Fehér föld szigetje	fehér		föld			sziget	je	313	100	71	11	11
Fehér-híd	fehér					híd		313	100	71	11	11
Fehér templom csúcsa	fehér		temp lom			csúcs	a	313	100	71	11	11
Fekete-föld	fekete					föld		313	100	71	11	11
Fényes kisasz- szony-tag	fényes	kis	asz- szon y			tag		421	100	44	11	11
Fényes-tag	fényes					tag		421	100	44	11	11
Fisch-tanya	fisch					tanya		421	100	44	11	11
Forduló	fordul			ó						21	11	
Fordulós-kút	fordul	ó		s		kút		523	100	72	11	11
Gulyaállítás	gulya		állítás					325		22		11
Gulyaház	gulya		ház					325	100	22		11
Gulyakarám	gulya		ka- rám					325	200	22		11
Gulya-kút	gulya					kút			100	22	11	11
Gyenge-dűlő	gyenge					dűlő		421	100	44	11	11
György-ér	györgy					ér			100	45	11	11
Györgyéri út	györgy		ér	i		út		521	100	22	11	11
Györgyei-kút	györgy	e		i		kút		523	100	23	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Györgyei út	györgy	e		i		út		523	100	23	11	11
Gyula-tag	gyula					tag		421		45	11	11
Gyulatagi út	gyula		tag	i		út		523	100	24	11	11
Határ-dűlő	határ					dűlő		523	100	21	11	11
Határszéli-dűlő	határ		szél	i		dűlő		523	100	24	11	11
Hármashatár-hegy	háрма	s	határ			hegy		523	100	22	11	11
Hegyek	hegye			k						21		22
Hegyei-csordakút	hegye	k		i	csor da	kút		523	100	72	12	11
Hegyei-szőlő	hegye	k		i		szőlő		523	200	72	11	11
Hegy-ház	hegy					ház		523	100	22	11	11
Herkéli út	herkéli					út		421	100	44	11	11
Ilona-telep	ilona					telep		421	100	45	11	11
Internált-vágás	internál			t		vágás		432	100	74	11	11
Jegyző földje	jegyző					föld	je	422	100	33	11	11
Józan-hegy	józan					hegy			100	71	11	11
Kanális	kanális									21		
Kapitány-figyelő	kapitány					figyelő		422	100	33	11	11
Kapitány-hegy	kapitány					hegy		422	100	33	11	11
Kapitány-nyiladék	kapitány					nyiladék		422		33	11	11
Kapitány-pihenő	kapitány					pihenő		422		33	11	11
Kapitány-tisztás	kapitány					tisztás		422	100	33	11	11
Kas-dűlő	kas					dűlő		312	100	54	11	11
Káptalan erdeje	káptalan					erde	je	421	100	33	11	11
Káptalan fële föld	káptalan		fële			föld		421	100	33	11	11
Káptalan-tanya	káptalan					tanya		421	100	33	11	11
Káptalani-erdő	káptalan			i		erdő		421	100	72	11	11
Kárándi-föld	kárán	d		i		föld			100		11	11
Kekenics	kekenics							900		90		92
Kenderáztató	kender					áztat	ó	411	100	51	11	11
Kender-föld	kender					föld		411	100	51	11	11
Kenézi út	kenéz			i		út		532	100	21	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Kerecsen-híd	kerecsenyi					híd		422	100	44	11	11
Kerecseny-kút	kerecsenyi					kút		422	100	44	11	11
Karándi-föld	kárán	d		i		föld			100		11	11
Kereszt-fasor	kereszt				fa	sor		325	100	59	12	11
Kereszt út	kereszt					út		325	100	59	11	11
Kerti-híd	kerti					híd		421	100	44	11	11
Kék-Kálló	kék					kálló		313	200	71	21	11
Kisábrányi út	kis		ábrány	i		út		532	100	24	11	11
Kisasszony-tag	kis		asszony			tag		421	100	33	11	11
Kisasszonyok tagja	kis		asszonyok			tag	ja	421	100	33	11	11
Kis Endre dűlője	kis		endre			dűlő	je	421	100	43	11	11
Kis-kántorrét	kis		kántor			rét		311	100	71	11	11
Kis-Kekenics-hegy	kis		kekenics			hegy		311	100	71	11	11
Kis-mező	kis					mező		311	100	71	11	11
Kis-mezői-dűlő	kis		mező	i		dűlő		523	100	71	11	11
Kis Pál féle tanya	kis		pál		féle	tanya		421	100	43	11	11
Kis Pál-nyiladék	kis		pál			nyiladék		421	100	43	11	11
Kis-szőlő	kis					szőlő		311	100	71	11	11
Kis-tag	kis					tag		421	100	44	11	11
Kocsis-tag	kocsis					tag		421	100	44	11	11
Kókai-ház	kókai					ház		421	100	44	11	11
Kókai-hegy	kókai					hegy		421	100	44	11	11
Kókai-kút	kókai					kút		421	100	44	11	11
Kolányi-nyiladék	kolányi					nyiladék		422	100	44	11	11
Komlódi-rét	komlódi					rét		421	100	44	11	11
Kopasz-hegy	kopasz					hegy		319	100	71	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Kosár-hegy	kosár					hegy		312	100	54	11	11
Kóti-dűlő	kóti					dűlő		421	100	44	11	11
Kökényes	kökénye			s				411		51		21
Kökényes-hegy	kökénye			s		hegy		411	100	51	11	11
Kőrösi-tanya	kőrösi					tanya		421	100	44	11	11
Község földje	község					föld	je	421	100	59	11	11
Község eredeje	község					erde	je	421	100	59	11	11
Köves út	köve			s		út		323	100	55	11	11
Külső-forduló	külső					fordul	ó	540	100	71	11	11
Külső-kertek	külső					kerte	k	540	100	71	11	11
Külső-liget	külső					liget		540	100	71	11	11
Lakatos dűlő	lakatos					dűlő		421	100	44	11	11
Laposi-dűlő	lapo	s		i		dűlő		319	100	72	11	11
Laposi-kút	lapo	s		i		kút		523	100	72	11	11
Legelő	legelő							325		21		33
Legelő-erdő	legelő					erdő		523	100	22	11	11
Lembergel-tanya	lemberge l					tanya		421	100	44	11	11
Liba-kút	liba					kút			100	52	11	11
Libák pihenője	libá			k		pihenő	je	412	100	52	11	11
Liba-legelő	liba					legelő		412	100	52	11	11
Liget	liget							325		21		33
Ligeti-tanya	liget			i		tanya		523	100	72	11	11
Lóhalál-hegy	ló		halál			hegy		432	100	22	11	11
Macska-domb	macska					domb		411	100	51	11	11
Magas-figyelő	magas					figyelő		311	100	71	11	11
Major-tanya	major					tanya		421	100	53	11	11
Malom-gát	malom					gát		525	100	53	11	11
Malom-gáti-hegy	malom		gát	i		hegy		525	100	53	11	11
Malom-gáti-híd	malom		gát	i		híd		525	100	53	11	11
Malom-hegy	malom					hegy		525	100	53	11	11
Malvin kútja	malvin					kút	ja	432	100	45	11	11
Második-forduló	második					forduló		540	100	77	11	11
Massza	massza							311		21		33
Massza-föld	massza					föld		311	100	21	11	11
Mélyút-hát	mély		út			hát		311	100	71	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Mélyút-háti-dűlő	mély		úthát	i		dűlő		523	100	24	11	11
Mély-kelenc	mély					kelenc		311	200	71	11	11
Miklósi út	miklósi					út		423	100	44	11	11
Muzsdáj-hegy	muzsdáj					hegy		900	100	90	11	11
Muzsdáj-rét	muzsdáj					rét		900	100	90	11	11
Nagy-Csák	nagy		csák					311	200	71	21	11
Nagy-erdő	nagy					erdő		311	100	71	11	11
Nagy-kántorrét	nagy		kántor			rét		311	100	71	11	11
Nagy-Kekenics-hegy	Nagy		kekenics			hegy		311	100	71	11	11
Nagy-sárgödör	nagy				sár	gödör		311		71	11	11
Nagy út	nagy					út		311	100	71	11	11
Négy-nyárfa	négy				nyár	fa		390	200	76	11	11
Nyárfás	nyár		fás	s				411		24		11
Nyárfás-kút	nyár		fás	s		kút		523	100	24	11	11
Nyírbrányi út	nyír		ábrány	i		út		532		24	11	11
Öreg-kert	öreg					kert		324		71	11	11
Öreg-szőlő	öreg					szőlő		324		71	11	11
Ötvenes	ötvenes							311		75		33
Ötvenes-istálló	ötvenes					istálló		311	200	75	11	11
Őrház	őr		ház					325		33		11
Pap-dűlő	pap					dűlő		421	100	33	11	11
Pap-rét	pap					rét		421	100	33	11	11
Pap-tag	pap					tag		421	100	33	11	11
Paraszt-rét	paraszt					rét		422	100	39	11	11
Perem-hegy	perem					hegy		540	100		11	11
Pércsi-határ	pércs			i		határ		524	100	23	11	11
Péter-tag	péter					tag		421	100	44	11	11
Pihenitó	pihen			i		tó		325	100	72	11	11
Pipás-dűlő	pipás			s		dűlő		312	100	72	11	11
Pusztatemplom	puszta					templom		523	200		11	11
Rác Gábor féle ház	rác		gábor		féle	ház		421		43	11	11
Rác Gábor háza	rác		gábor			ház	a	421	200	43	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Regéci-tag	regéci					tag		900	100	90	11	11
Repce-tábla	repce					tábla		411	100	51	11	11
Rét	rét							325		21		33
Román-határ	román					határ		524	100	31	11	11
Rókalyuk	róka		lyuk					412		52		33
Sajtos geringye	sajto			s		gerind	je	411	100	71	11	11
Sárgödör	sár					gödör		323	100	55	11	11
Selindi út	selin	d		i		út		532	100	23	11	11
Silye-dülő	silye					dülő		421	100	44	11	11
Silye-hodály	silye					hodály		421	100	44	11	11
Somos	somo			s				411		51		33
Somos alja	somo			s		alj	a	523	100	51	11	11
Somosi-erdő	somo	s		i		erdő		523	100	52	11	11
Somosi-kút	somo	s		i		kút		523	100	52	11	11
Somosi-legelő	somo	s		i		legelő		523	100	52	11	11
Süket bíró föld- je	süket		bíró			föld	je	421	100	33	11	11
Szabó-tanya	szabó					tanya		421	100	44	11	11
Szabó tanyai kút	szabó		ta- nya	i		kút		421	100	44	11	11
Szarvas-hegy	szarvas					hegy		412	100	52	11	11
Százas-istálló	száza			s		istálló		311	100	75	11	11
Szász Dániel földje	szász		dáni el			föld	je	421	100	43	11	11
Szegények útja	szegénye			k		út	ja	422	100	39	11	11
Szentannai út	szent		anna	i		út		532	100	23	11	11
Szentannapuszt a	szent		anna			puszta			100	22	11	11
Székelyhídi út	székely		híd	i		út		532	100	24	11	11
Szénáskert	széná			s		kert		325	100	72	11	11
Szénégető ci- gányok tábora	szén		éget	ő		tábor	a	423	100	72	11	11
Szilágyi ház	szilágyi					ház		421	100	44	11	11
Szilágyi Karcsi erdészlak	szilágyi		karc si		er- dész	lak		421	100	43	11	11
Szilfa dülő	szíl		fa			dülő		411	100	51	11	11
Szegények útja	szegénye			k		út	ja	422	100	39	11	11
Szilfás-dülő	szíl		fá	s		dülő		411	100	51	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Szombati-föld	szombati					föld		421	100	44	11	11
Szombati-kút	szombati					kút		421	100	44	11	11
Szőlő alja	szőlő					alj	a	523	100	51	11	11
Szőlős-kert	szőlő			s		kert		411	100	72	11	11
Szücs András dülője	szücs		andr ás			dülő	je	421	100	43	11	11
Szücs András kútja	szücs		andr ás			kút	ja	421	100	43	11	11
Szücs-tanya	szücs					tanya		421	100	44	11	11
Szücsné-föld	szücs			né		föld		421	100	44	11	11
Tag	tag									21		33
Tagi-földek	tag			i		föld	ek	523	100	72	11	11
Tagok	tago			k						21		22
Takács-dülő	takács					dülő		421	100	44	11	11
Takács kútja						kút	ja	421	100	44	11	11
Tagi-földek	tag			i		föld	ek	523	100	72	11	11
Takács Lajos dülője	takács		lajos			dülő	je	421	100	43	11	11
Takó	takó							900		90		90
Takó-hegy	takó					hegy		523	100	90	11	11
Takó sűrűje	takó					sűrű	je	523	100	90	11	11
Tanka-tanya	tanka					tanya		421	100	44	11	11
Tégla-dülő	tégla					dülő		532	100	55	11	11
Tégla-gödör	tégla					gödör		323	100	55	11	11
Tilos út	tilos					út		432	100	71	11	11
Tökös	tökő			s				411		72		21
Tökös-lapos	tökő			s		lapo	s	411	100	72	11	11
Tökös lapossa						lapo	s	411	100	72	11	11
Törés	töré			s				432		72		21
Törési-tanya	töré	s		i		tanya		523	100	72	11	11
Törés-puszta	töré			s		puszta		523	100	72	11	11
Tökés	töké	s						432		72		21
Tyúkugró	tyúk		ugr	ó				432		52		33
Új-híd	új					híd		324	100	71	11	11
Új-kút	új					kút		324	100	71	11	11
Újlétai út	új		léta	i		út		531	100	24	11	11
Új-szőlő	új					szőlő		324	100	71	11	11
Új-szőlői- legelő	új		sző- lő	i		legelő		523	100	24	11	11

vezérszó	A1	A2	A3	A4	B1	B2	B3	Sz1	Sz2	L1	L2	T
Vakarítás	vakarít			ás				311		23		33
Vakarítás-rét	vakarít			ás		rét		523	100	23	11	11
Varjú-szoros	varjú					szoros		411	100	52	11	11
Vaskapu	vas		kapu					432		55		33
Vasút	vas		út							55		33
Vályog-gödör	vályog					gödör		323	100	55	11	11
Vámospércsi út	vámos		pérc s	i		út		532	100	24	11	11
Védő-erdő	véd			ő		erdő		325	100	73	11	11
Virág-dűlő	virág					dűlő		421	100	44	11	11
Virág fája	virág					föld	je	421	100	44	11	11
Virág völgye	virág					völgye	e	411	100	51	11	11
Vitéz-föld	vitéz					föld		422	100	33	11	11
Vitéz-tanya	vitéz					tanya		422	100	33	11	11
Vonal-árok	vonat					árok		312	100		11	11
Vontató-hegy	vontat			ó		hegy		432	100	73	11	11
Zilahi-dűlő	zilahi					dűlő		421	100	44	11	11
Zsellér-föld	zsellér					föld		422	100	39	11	11